

วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี
ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดดาว
An Analysis of Concept in Children's Literature Age Range 4-6 Years
in The Starred Books Project.

นางสาวจินตนา หมั่นสระเกษ และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
พฤศจิกายน 2564

วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี
ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดดาว

An Analysis of Concept in Children's Literature Age Range 4-6 Years
in The Starred Books Project.

คณะผู้วิจัย

1.นางสาวจินตนา	หมั่นสระเกษ
2.นางสาวธิดิมา	อุดมญาติ
3.นางสาวรุ่งนรี	ผาปรางค์
4.นายบริบูรณ์	พนมมา

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
พฤศจิกายน 2564

ชื่อวิจัย วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี
ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว

ผู้ทำวิจัย

1. นางสาวจินตนา หมั่นสระเกษ
2. นางสาวธิติมา อุดมญาติ
3. นางสาวรุ่งนรี ฝาปรางค์
4. นายบริบูรณ์ พนมมา

ศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา

ปี พ.ศ.

2564

อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพย์วารี สงนอก
อาจารย์รุจิเรข บุญญราศรี

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว จำนวนทั้งหมด 48 เรื่อง แบ่งเป็นวรรณกรรมและวรรณกรรมแปล ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการศึกษาระบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว มีทั้งหมด 5 แนวคิด คือ 1) แนวคิดด้านคุณธรรม พบ 6 ประเด็น ได้แก่ ด้านการให้อภัย ด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความเสียสละ ด้านความช่วยเหลือ ด้านความเมตตากรุณา และด้านความรับผิดชอบ 2) แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบ 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ 3) แนวคิดด้านการใช้ชีวิต พบ 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ด้านการรู้จักสังเกต ด้านการสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง ด้านความพยายาม และด้านการพัฒนาทักษะ EF 4) แนวคิดด้านครอบครัวพบ 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการเชื่อฟังคำสั่งสอน ด้านความรักความผูกพันในครอบครัว และด้านการเอาใจใส่ของพ่อแม่ 5) แนวคิดด้านสังคมพบ 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้านมิตรภาพ ด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ และด้านมารยาททางสังคม ซึ่งแนวคิดที่ปรากฏมากที่สุด คือ แนวคิดด้านการใช้ชีวิต ทั้งทักษะด้านร่างกายและสติปัญญาที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำมาปรับใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านั้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้

คำสำคัญ: วรรณกรรมสำหรับเด็ก, แนวคิด

Thesis Title An Analysis of Concept in Children's Literature Age Range 4-6 Years in The Starred Books Project.

Author 1. Jintana Mansraket
2. Thitima Udomyat
3. Rungnaree Phaprang
4. Boriboon Panomma

Bachelor of Arts Thai
Year 2021

Thesis Advisor Asst. prot. Thipwari Songnok Advisor
Rujirake Boonyasasri Advisor

Abstract

The objective of this research was to analyze the concepts that appeared in Children's Literature age range 4-6 years in The Starred Books Project there are 48 books, divided into Literature and translated literature. This research was qualitative research and presented the results of the descriptive and analytical study. The results of the study can be summarized as follows.

The results of the study showed that there are five concepts that appeared in An Analysis of Concept in Children's Literature Age Range 4-6 Years in The Starred Books Project; 1) The moral concept was found in 6 ideas including, Forgiveness, generosity, Sacrifice, Help, Benevolence And responsibility 2) The concept of nature and the environment was found in 1 Idea including nature conservation, 3) concept of living, found in 5 issues, learning and problem solving. Observational, self-confidence, Effort side And EF skills development 4) The concept of family found 3 including obedience, Love and family ties and parental care 5) Social concepts found in 5 including coexistence in society, friendship, appreciation of humanity. In praise of the monarchy and social etiquette The concept that appears the most is the concept of life. Both physical and intellectual skills motivate children and young people to learn by themselves. And can be applied when those events occur in daily life or can solve the problems that must be faced.

Keywords: Children's literature, Concepts

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องด้วยคณะผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพย์วารี สงนอก อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยหลักและอาจารย์รุจิเรข บุญญราศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยร่วม ที่ทำให้คณะผู้วิจัยได้หัวข้อในการทำวิจัย และกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้วิจัย โดยเฉพาะการวางเค้าโครง แนวทางการเขียนเนื้อหาและบทวิเคราะห์ตลอดจนการกำหนดกรอบเวลาและติดตามความก้าวหน้าของงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คณะอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือการวิจัย ตลอดจนผู้เขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย จนกระทั่งสามารถทำงานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ ให้แก่คณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูตเวทิตาคุณ บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ คณะผู้วิจัยน้อมรับผิด และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

วิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีการศึกษา 2564

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(2)
กิตติกรรมประกาศ.....	(3)
สารบัญ.....	(4)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
วรรณกรรมสำหรับเด็ก.....	6
แนวคิดในวรรณกรรม.....	13
โครงการหนังสือติดตาม.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	17
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	20
รูปแบบการวิจัย.....	20
แหล่งข้อมูล.....	20
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	20
การรวบรวมข้อมูล.....	20
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	20
ปัญหาและการแก้ปัญหาในการดำเนินการวิจัย.....	21
การนำเสนอผลการวิจัย.....	21

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	22
แนวคิดด้านคุณธรรม.....	22
แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	27
แนวคิดด้านการใช้ชีวิต.....	28
แนวคิดด้านครอบครัว.....	37
แนวคิดด้านสังคม.....	41
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	47
สรุปผลการวิจัย.....	47
อภิปรายผล.....	48
ข้อเสนอแนะ.....	49
บรรณานุกรม.....	50
ประวัติย่อผู้ทำวิจัย.....	52

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

วรรณกรรม หมายถึง งานเขียนในรูปแบบกวีนิพนธ์ ร้อยกรอง และข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว โดยมีเนื้อหาและความหมายประกอบด้วย บทความ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น เรียงความ บทละคร บทภาพยนตร์ บทโทรทัศน์ คอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งมีเนื้อหาและความหมายเป็นที่เข้าใจได้ สื่อความหมายได้ด้วย ทั้งนี้ย่อมไม่เน้นความสำคัญของคุณภาพแต่เน้นจุดมุ่งหมายและวิธีการแสดงออกเท่านั้น

หนังสือสำหรับเด็ก เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ทำขึ้นมาเพื่อเด็กโดยเฉพาะ โดยยึดหลักจิตวิทยาเด็ก เนื้อหาตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละวัย เหตุที่ต้องมีหนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เนื่องจากว่าเด็กมีความรู้ ความคิด และประสบการณ์น้อยกว่าผู้ใหญ่ ความต้องการในการอ่านของเด็กแต่ละวัยก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งหนังสือสำหรับเด็กมีข้อแตกต่างจากหนังสือสำหรับผู้ใหญ่หลายประการทั้งในด้านเนื้อหา แนวคิด ตัวละคร ภาษา โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน แลกฉานในด้านภาษา ส่งเสริมความคิด จินตนาการ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม หนังสือสำหรับเด็กมีคุณค่าต่อเด็กเปรียบเสมือนเพื่อนในยามเหงา ช่วยทดแทนสิ่งที่เด็กขาดเป็นประสบการณ์ทดแทน เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมอบความรื่นรมย์ให้กับเด็ก (ภัทรขวัญ ลาสงยาง, 2561, น. 10)

เด็กแต่ละวัยนั้นมีความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกันไปตามพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งเด็กในวัย 4-6 ปี จะเริ่มมีจินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย อยากรู้อยากเห็นเรื่องธรรมชาติของคน สัตว์ พืช สนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้นชอบหนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ มีความสามารถทางภาษามากขึ้น รู้จักรับผิดชอบมากขึ้น เด็กวัยนี้ต้องการอิสระชอบฟังนิทานเกี่ยวกับสัตว์และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเด็ก ชอบให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง เช่น นิทานคำกลอน นิทานตลกขบขัน การ์ตูน นางฟ้า เรื่องลึกลับ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบดูการ์ตูน ชอบฟังวิทยุ เด็กอายุ 5 ขวบมีความสนใจนาน 15-16 นาที ลักษณะเรื่องที่เด็กชอบ เด็กชอบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและครอบครัว ความรู้สึกและความกลัวในสิ่งที่เป็จริงหรือในจินตนาการ สนใจโลกและเรื่องรอบตัว ชอบนิทานพื้นบ้าน เรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าหญิง นางฟ้า แม่มด นิทานตลกขบขัน หนังสือหัดอ่านดังนั้นวรรณกรรมสำหรับเด็กจึงถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและความสนใจในการอ่านของเด็ก ทั้งยังมีบทบาทในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนอีกด้วย (ภัทรขวัญ ลาสงยาง, 2561, น. 46-49)

วรรณกรรมเยาวชนหรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก มักจะปรากฏแนวคิดที่มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์พัฒนาทางปัญญาความคิดและจิตใจให้แก่เยาวชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของชีวิต ของธรรมชาติและสังคม การให้แนวคิดแก่เยาวชนเป็นการวางรากฐาน และเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีแนวประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมได้อย่างมีความสุข แนวคิดเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดคุณค่าของวรรณกรรมเยาวชนแต่ละเรื่องว่ามีคุณค่ามาก

น้อยเพียงใด ซึ่งจากงานวิจัย ของ นวลจันทร์ ชาญวิวัฒนา (2550) เรื่องการศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีในปี พ.ศ. 2547 ปรากฏแนวคิดสำคัญ 4 ประการ คือแนวคิดด้านคุณธรรม คุณความดีอันเป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ ที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเพราะผู้มีคุณธรรมจะเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัวมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนมักสอดแทรกแนวคิดคุณธรรมไว้ในผลงาน โดยมุ่งให้คุณธรรมช่วยกล่อมเกลাজิตใจเยาวชนให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นคนดีของสังคม แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของสรรพสิ่งบนโลก ให้ความสวยงาม และสร้างความสมดุลให้กับโลก เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสำนึกรักและหวงแหนธรรมชาติ แนวคิดด้านสงครามและสันติภาพ สงครามเกิดจากความขัดแย้งของฝ่ายต่าง ๆ ที่มุ่งแสวงหาหรือมุ่งรักษาผลประโยชน์ให้กับฝ่ายตน สงครามส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติอย่างกว้างขวาง แนวคิดด้านสงครามและสันติภาพเป็นสาระสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นว่าสงครามมีแต่ความโหดร้าย ประโยชน์ของสงครามชี้ให้เห็นว่า สันติภาพมีคุณค่ามากเพียงใด ทุกคนจึงต้องรักษาไว้ให้มั่นคงเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ และแนวคิดด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมของไทยที่ตกทอดและสืบทอดกันมายาวนานจากบรรพบุรุษได้รับการยอมรับยกย่องในเอกลักษณ์อันโดดเด่นมีความวิจิตรบรรจงและดั่งงามจากทั่วโลก โดยแนวคิดแสดงถึงคุณประโยชน์ของการจัดงานประเพณีวัฒนธรรม คือ สร้างความสามัคคี ความสัมพันธ์เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาอันดั่งงามไว้ให้ลูกหลาน และเพื่อสืบทอดประเพณีให้คงอยู่ตลอดไป (นวลจันทร์ ชาญวิวัฒนา, 2550, น. 62-81)

โครงการหนังสือติดดาว เป็นโครงการส่งเสริมการอ่านที่จัดขึ้นโดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เนื่องจากสำนักพิมพ์ที่มีอยู่มากมาย ได้จัดพิมพ์หนังสือจำนวนมาก มีหนังสือหลากหลายเนื้อหา หลากหลายรูปแบบ และหลากหลายแนวความคิด เพื่อให้ผู้อ่านได้พัฒนาการคิด การอ่าน การเขียน การเรียนรู้ และเพลิดเพลินในเชิงสร้างสรรค์ แต่หนังสือบางเล่มไม่ได้รับการกล่าวถึงหรือมีผู้อ่านน้อยเกินไปหรือผู้อ่านไม่ได้รับรู้ถึงการมีตัวตนของหนังสือเล่มนั้น ๆ ดังนั้นสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย จึงตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อสังคมและปรารถนาที่จะส่งเสริมการอ่านหนังสือดีให้ได้มากที่สุด จึงได้จัดให้มีโครงการหนังสือติดดาวขึ้น เพื่อแนะนำหนังสือดีแก่ผู้อ่าน และเป็นการกระตุ้นผู้ผลิตในการสร้างสรรค์หนังสือคุณภาพให้มากขึ้นด้วย (โครงการหนังสือติดดาว, ออนไลน์, 2561)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของคณะผู้วิจัย พบข้อมูลวรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดดาว ช่วงอายุ 4-6 ปี จำนวน 48 เรื่อง ได้ปรากฏแนวคิดต่าง ๆ อาทิแนวคิดด้านคุณธรรม เช่น เรื่องความลับร้อยจิ้ง ตัวอย่างบทสนทนา “ก็มันเป็นความลับสุดยอดของฉันทนี่นา ไม่มีวันที่จะให้ใครได้รู้หรอกน่า” แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เรื่องตดตัวอย่างบทสนทนา ตดจึงเหม็นเหมือนอี ตดเหม็นก็มี ตดไม่เหม็นก็มี กินไข่ กินเนื้อ กินปลา ตดออกมาเหม็นจัง กินถั่ว กินมัน ตดทั้งวัน แต่เหม็นน้อยหน่อย แนวคิดด้านการใช้ชีวิต เช่น เรื่องขึ้นอย่างไรนะตัวอย่างบทสนทนา เป็นนกก็ต้องบินแบบนกสิลูก เอ้า! ทำตามแม่นะ ขยับปีก ขึ้น ลง ขึ้น ลง เตี้ยมเดียวก็จะเป็นกลับรังได้ แนวคิดด้านครอบครัว เช่น เรื่องงานแรกของมีจิง ตัวอย่างบทสนทนา วันหนึ่งแม่บอกว่า “มีจิงไปซื้อของให้แม่ได้ไหมลูก ไปคนเดียวนะ” “ไปคนเดียวหรือคะ” มีจิงกระโดดตัวลอยด้วยความ

ตกใจเพราะมีจิ้งยังไม่เคยออกจากบ้านไปไหนคนเดียวมาก่อนเลย “แม่อยากได้นมให้น้องแต่ตอนนี้แม่กำลังยุ่งออกไปซื้อคนเดียวได้ไหม” “ได้ค่ะ” ก็มีจิ้งอายุตั้งห้าขวบแล้วนะคะ และแนวคิดด้านสังคมและสันติภาพ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์พัฒนาทางปัญญาความคิดและจิตใจให้แก่เยาวชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของชีวิต ของธรรมชาติและสังคม ซึ่งการให้แนวคิดแก่เยาวชนเป็นการวางรากฐาน และเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีแนวประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความหลากหลายข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ในโครงการหนังสือดีติดดาว จำแนกเป็นวรรณกรรมและวรรณกรรมแปล จำนวนทั้งสิ้น 48 เรื่อง มีละเอียดดังต่อไปนี้

เรื่อง	ผู้แต่ง
1. ก็ได้ ก็ได้	ต๊อบปอง
2. กระดูกกระดูกกระดูกกระดูก	เกริก ยุ้นพันธ์
3. กระจ่ายไม่มีหู	Til schweiger (แปล หัทยา บุพผาทอง)
4. กระจอกอ้วน	วัชรินทร์ อัมพันธ์
5. ก๊อก ก๊อก ขอค้ำคินหนึ่งนะ	ทัน โคอิตะ (แปล พรอนงค์ นิยมคำ)
6. กูจี้ กูจี้	เฉิน จื้อ หยวน (แปล ปรีดา อัครจันทร์โชติ)
7. ของเล่นเดินทาง	เทพศิริ สุขโสภา (แปล จำนงศรี หาญเจนลักษณ์, คุณหญิง)
8. ขึ้นอย่างไรนะ	วชิราวรรณ ทับเสื่อ และกฤษณะ กาญจนานา
9. ความลับร่อยจิ้ง	เอริก บาดู (แปล น้านกฮูก)
10. คิดแบบในหลวง	ดร.ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล
11. งานแรกของมีจิ้ง	โยริโกะ ชูซุอิ (แปล พรอนงค์ นิยมคำ)
12. จอมขโมยหนังสือ	เฮเลน ดอเซอร์ตี (แปล น้านกฮูก)
13. จัมโบ้จอมเขมือบหนังสือ	โอลิเวอร์ เจฟเฟอร์ส์ (แปล ธิติมา สัมปชลิต)
14. จิ้งจกหางด้วน	ฤทัย จงสฤษดิ์

15. จุด	ปีเตอร์ เอช เรย์โนลด์ (แปล ตู๋บปอง)
16. ฉันทน์ทำได้	Choi Sook-hee (แปล สาริณี โพธิ์เงิน)
17. ฉันทน์ชื่อ...	เจน แพททริค แม็คดอนเนล (แปล พัทธ วัชรศรีมงคล)
18. ฉันทน์มีความสุขจังเลย	ดร.สายสุรี จุติกุล
19. นิทานชุดปัญจตันตระ เรื่อง บทเรียนเจ้าป่า	สมบูรณ์ คิงฆมานันท์
20. นิทานชุดปัญจตันตระ เรื่อง พรหมณ์กับแพะ	สมบูรณ์ คิงฆมานันท์
21. นิทานชุดปัญจตันตระ เรื่อง ลิงกับจระเข้	สมบูรณ์ คิงฆมานันท์
22. ดอกไม้ให้ใครเอ่ย	พีหูกาง
23. ดาวดวงนั้นของฉันคนเดียว	เพนกวิ้นตัวแรก
24. เดี่ยวนี้	เทรซีย์ คอร์เดอรอย (แปล น้านกฮูก)
25. ตด	ชินตะ โข (แปล พรอนงค์ นิยมค้า)
26. ต่อทางรถไฟ	ฟูมิโกะ ทาเคชิตะ (แปล วาดดาว วิสาสะ)
27. เต่าไม่ธรรมดา	อัญญา
28. ตะแต้นไม้วิเศษ	คริสตี แมเทอสัน (แปล น้านกฮูก)
29. ภู ตะเต เป่า เขย่า สนุกจัง	Herve Tullet (แปล รติลดา ประพันธ์-กานต์)
30. หายซี หายซี หนูรักพ่อมากแคไหน	แซม แม็คบราทนีย์ (แปล ชีรวงศ์ ธนิษฐ-เวธน์)
31. บ้านแสนสุข	เกวลิน ชุ่มช่างทอง
32. ฟีน (ไม้) ร้ายของค้างคาวน้อย	วัชรินทร์ อำพัน
33. มังกรน้อยฝึกฝนไฟ	ลอเรนซ์ บุรกีง (แปล ดร.กนกพร วิบูลพัฒนวงค์)
34. มาร์สแมนกับยายเข้า ตอนตะลุยอวกาศ	เกริก ยุ้นพันธ์
35. ยิ่งกว่าชนะเลิศ	รัตนาคชนาท
36. รอนานหน่อยนะ	แอนสท์ ยันด์ (แปล น้านกฮูก)
37. รั้งนี้ฝีมือแม่	เจนนิเฟอร์ วอร์ด (แปล น้านกฮูก)
38. ร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย	ซากุระ โทโมโกะ (แปล มารินา โคบายาชิ และพรอนงค์ นิยมค้า)
39. เรารักในหลวง	กองบรรณาธิการแพรวเพื่อนเด็ก
40. ลูกแกะสามตัว	อาแญส กาทาลา (แปล น้านกฮูก)
41. วันอังคาร	เดวิด วีสนอร์
42. สีสหายกับต้นไม้ 100 ต้น	กฤษณะ กาญจนภา
43. เสียงร้องของใครนะ	จอนนี่ แลมเบิร์ต (แปล น้านกฮูก)
44. หนอนแก้วสิบตัว	บิล มาร์ติน จูเนียร์ (แปล น้านกฮูก)

45. หนูรักแม่มากขึ้นทุกวัน	จูเลียต กรุ่ม (แปล น้านกฮูก)
46. หนีน้อยจัดบ้าน	สุพรรณิ นามวงษ์
47. อีกกี่คืนจะถึงวันเกิดหนู	มาร์ก สเปนอร์ริง (แปล น้านกฮูก)
48. เอ๊ะ! ทางของใคร	เกริก ยุ้นพันธ์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยศึกษาแนวคิดหลักที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ในโครงการหนังสือติดดาว ประกอบไปด้วย 5 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านการใช้ชีวิต แนวคิดด้านครอบครัว และแนวคิดด้านสังคมและสันติภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นวัสดุหรือสื่อต่าง ๆ ที่เขียนหรือผลิตขึ้นมาสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กอ่าน ฟัง ดู เล่น ฝึกปฏิบัติหรือค้นคว้าโดยมีจำนวนตัวละครน้อย ประโยคสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม มีขนาดตัวหนังสือและรูปเล่มที่เหมาะสม และมุ่งให้เด็กได้รับความสนุกสนานและความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการอ่าน และเข้าใจภาษาจนเกิดนิสัยรักการอ่านหนังสือ

แนวคิด หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนะของผู้เขียนในวรรณกรรม เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา

EF (Executive Functions) หมายถึง กระบวนการทางความคิด (Mental process) ในสมองส่วนหน้า ที่เกี่ยวข้องกับการคิด ความรู้สึก และการกระทำ เช่น การตั้งใจคิดไตร่ตรอง การควบคุมอารมณ์ การยืดหยุ่นทางความคิด การตั้งเป้าหมาย วางแผน ความมุ่งมั่น การจดจำและเรียกใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ และการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนจนบรรลุความสำเร็จ ซึ่งเป็นทักษะที่มนุษย์เราทุกคนต้องใช้มีความสำคัญยิ่งต่อทั้งความสำเร็จในการเรียน การทำงาน รวมทั้งการมีชีวิตครอบครัวทักษะ EF นี้้นักวิชาการระดับโลกชี้แล้วว่า สำคัญกว่า IQ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดดาว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดตาม คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. วรรณกรรมสำหรับเด็ก
2. แนวคิดในวรรณกรรม
3. โครงการหนังสือติดตาม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วรรณกรรมสำหรับเด็ก

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก องค์ประกอบ และบทบาทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมาย

วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นวรรณกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กอ่าน ฟัง ดู โดยเฉพาะ ซึ่งต้องคำนึงถึงจิตวิทยาของเด็ก มีเนื้อหาตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละวัย หนังสือสำหรับเด็ก มีข้อแตกต่างจากหนังสือสำหรับผู้ใหญ่หลายประการ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็กที่แตกต่างกัน ดังนี้

ภัทรขวัญ ลาสงยาง อ้างถึงใน (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2542, น. 1) กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง ทรัพยากรสารสนเทศที่มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำขึ้นให้เด็กอ่าน โดยเฉพาะ หรืออาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังก็ได้ ถ้าเป็นเด็กเล็กอาจจะเป็นหนังสือภาพล้วน ๆ (Picture Book) หรือหนังสือที่มีเนื้อเรื่องและรูปภาพก็ได้

จุฑามาศ สุขขำจรูญ (ออนไลน์, 2549) กล่าวถึง วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึงวารสาร และหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กและจะต้องเขียนให้เด็กอ่านอย่างเพลิดเพลิน ด้วยความสนใจ เพิ่มพูน ความสามารถในการอ่าน และเข้าใจภาษา จนเกิดนิสัยรักการอ่านหนังสือ

ณัฐกมล ปุณมันคะ อ้างถึงใน (ดารารัตน์ ทัพโต, 2554, น. 31) ทอมลินสัน และลันซ์ บราวน์ (Tomlinson and LynchBrown, 1996, น. 5) ให้ความหมายเป็นแนวเดียวกัน สรุปได้ว่า เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งให้เด็กได้อ่าน ฟังหรือดูเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานหรือ ได้รับความรู้ต่าง ๆ มีเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของเด็ก ขนาดตัวหนังสือและรูปเล่มจะต้องมีความ เหมาะสมกับวัย มีการประพันธ์ทั้งแบบร้อยแก้ว และร้อยกรอง หรือเป็นทั้งประเภทบันเทิงคดีและ สารคดีและมีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม

นิตยา วรรณกิตร์ (2559, น. 16-17) กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง งานหนังสือหรืองานนิพนธ์ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ ที่เขียนหรือผลิตขึ้นมาสำหรับเด็กโดยเฉพาะเพื่อให้ เด็ก อ่าน ฟัง ดู เล่น ฝึกปฏิบัติหรือศึกษาค้นคว้า โดยปกติเมื่อกล่าวถึงความหมายของวรรณกรรม

สำหรับเด็กบุคคลทั่วไปมักเข้าใจว่าหมายถึงสื่อในรูปแบบของงานหนังสือเพียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ทุกคนรู้จักและได้รับความนิยมมากที่สุด แต่ความเป็นจริงแล้ววรรณกรรมสำหรับเด็กมีขอบเขตกว้างกว่านั้น เนื่องจากสื่อที่ผลิตขึ้นมาสำหรับเด็กก็มีหลายประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทภาพถ่ายหรือภาพวาดสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ภาพยนตร์อินเทอร์เน็ตรวมถึงสื่อประเภทวัสดุหรืออุปกรณ์เช่นของเล่นเสริมพัฒนาการหน้ากาก และหุ่นประกอบการเล่านิทาน

บุษบง สุทรวงศ์ อ้างถึงใน สมหมาย ตามประวัติ (ออนไลน์, 2559) ว่า Children's literature หมายถึง วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี วรรณกรรมสำหรับเด็กนี้ไม่รวมถึงวรรณกรรมเยาวชน (Young-adult fiction) ซึ่งเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับกลุ่มผู้อ่านที่มีอายุโดยประมาณระหว่าง 12-18 ปี วรรณกรรมสำหรับเด็กนี้มีทั้งหนังสือภาพสำหรับเด็กก่อนเข้าเรียน หนังสือนิทาน บทร้อยกรอง สารคดี หนังสืออ้างอิงบางประเภท เช่น พจนานุกรม สารานุกรม ยกเว้นการ์ตูน หนังสือตลก นวนิยายสำหรับวัยรุ่น หนังสือสำหรับเด็ก โดยเฉพาะเริ่มมีขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่รู้จักกันดี คือ Little Red Riding Hood, Puss in Boots และ Cinderella ของ ชาร์ลส แปร์โรลต์(Charles Perrault) ลักษณะของสิ่งพิมพ์ประเภทนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากหนังสือของผู้ใหญ่หลายประการ คือมีภาพประกอบ มีตัวอักษรขนาดใหญ่ เนื่องจากหนังสือสำหรับเด็กส่วนมากมักมีภาพประกอบ ดังนั้นผู้แต่งหนังสือสำหรับเด็กมักทำงานร่วมกับผู้เขียนภาพประกอบให้กับหนังสือของตน ผู้แต่งหนังสือบางคนสามารถวาดภาพประกอบด้วยตนเอง และผู้วาดภาพประกอบบางคนสามารถเขียนหนังสือของตนเอง ปัจจุบันมีสาขาวิชา วรรณกรรมสำหรับเด็ก รวมถึงองค์การวิชาชีพ การพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก และหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย

ณัฐกมล ปุณมันคະ (ออนไลน์, 2561) ระบุว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือหรือสื่อที่สร้างขึ้นสำหรับเด็ก ที่มีเนื้อหา ตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย มีจำนวนตัวละครน้อย ประโยคสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีขนาดตัวหนังสือและรูปเล่มเหมาะสมและมุ่งให้เด็กได้รับความสนุกสนานหรือความรู้ เสริมสร้าง ทักษะโดยใช้ภาษาง่ายสื่อความหมายชัดเจน

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมสำหรับเด็ก คือ ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นวัสดุหรือสื่อต่าง ๆ ที่เขียนหรือผลิตขึ้นมาสำหรับเด็กโดยเฉพาะเพื่อให้เด็กอ่าน ฟัง ดู เล่น ฝึกปฏิบัติหรือค้นคว้าโดยมีจำนวนตัวละครน้อย ประโยคสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม มีขนาดตัวหนังสือและรูปเล่มที่เหมาะสม และมุ่งให้เด็กได้รับความสนุกสนานและความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการอ่าน และเข้าใจภาษาจนเกิดนิสัยรักการอ่านหนังสือ

2. ประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ภัทรขวัญ ลาสงยาง (2561, น. 12-34) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก แบ่งได้หลายวิธีตามเกณฑ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจจำแนกหนังสือสำหรับเด็กได้หลายวิธี คือ แบ่งตามเกณฑ์อายุ แบ่งตามเกณฑ์ชั้นเรียน แบ่งตามลักษณะของเนื้อเรื่อง ซึ่งผู้เขียนจะขอกกล่าวถึงรายละเอียดประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก โดยจำแนกตามเนื้อหาและรูปแบบของวรรณกรรมดังนี้

2.1 บันทึกคดีสำหรับเด็ก

บันทึกคดี หมายถึง เรื่องราวที่เขียนขึ้นเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินผ่อนคลายอารมณ์ นำเสนอเนื้อหาด้านจินตนาการผ่านตัวละครและบทสนทนา บันทึกคดีมักมีเนื้อหาสาระเป็นเรื่องราวที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นให้เป็นเรื่องสมจริง ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจริง ผู้เขียนอาจสมมุติตัวละครฉากและเหตุการณ์ขึ้น เพื่อสะท้อนเกี่ยวกับชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจ และความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ

2.2 สารคดีสำหรับเด็ก

สารคดีสำหรับเด็กเป็นงานเขียนที่นำเสนอความจริงอย่างมีศิลปะและสร้างสรรค์ สารคดีเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ ความคิด และความบันเทิงไปพร้อมกัน วรรณกรรมสำหรับเด็กประเภทสารคดี คืองานเขียนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้เด็กได้รับข้อมูล ความรู้ ความจริงและความถูกต้อง เพื่อให้เกิดความคิดและสาระประโยชน์มากกว่าเพื่อความสนุกสนานรื่นรมย์ เนื้อหาของสารคดีจึงเป็นการเรียบเรียงขึ้นจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีจริงและเกิดขึ้นจริง มักเกี่ยวข้องกับความรู้เชิงวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น ภาษา วัฒนธรรม สังคม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ชีวประวัติบุคคลและสถานที่สำคัญ

2.3 บทร้อยกรองสำหรับเด็ก

ธรรมชาติของเด็กชอบฟังบทร้อยกรอง เนื่องจากชอบฟังเสียงของคำที่มีสัมผัสคล้องจองกันหรือเล่นคำซ้ำ ๆ กัน ทั้งนี้เพราะเด็กจะคุ้นเคยกับบทกลอนที่ผู้ใหญ่ใช้แห่กล่อม ปลอดภัย และสอนให้เด็กใช้ร้องเล่นตั้งแต่ยังเป็นทารก บทร้อยกรองสำหรับเด็กเป็นที่รู้จักและนิยมแพร่หลายสืบต่อกันเป็นมรดกตกทอดไปทั่วทุกภาค และมีอยู่เป็นสมบัติของทุกชาติทุกภาษา ด้วยเหตุที่บทร้อยกรองสำหรับเด็กมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือ สั้นและง่าย เด็กจึงจดจำได้ง่ายและแม่นยำ นอกจากนี้เนื้อหาและเสียงของคำยังให้ความสนุกสนานขบขันเป็นที่พอใจของเด็กมาทุกยุคทุกสมัย

2.4 หนังสือแบบเรียน

เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับให้เด็กใช้ประกอบการเรียน มีสาระตรงตามทีระบุไว้ในหลักสูตรอย่างครบถ้วน ถูกต้อง อาจมีลักษณะเป็นหนังสือเล่มเดียวหรือเป็นชุดก็ได้ ใช้แนวการเขียนประเภทความเรียงที่เสนอเนื้อหาให้ความรู้โดยตรง ใช้กระบวนการเขียนแบบอธิบาย บรรยาย และยกตัวอย่างประกอบภาพ หนังสือเรียนอาจเรียกเป็นชื่อต่าง ๆ ได้แก่ ตำราเรียน แบบสอนอ่าน หนังสือประกอบการเรียน เป็นต้น

2.5 หนังสืออ่านเพิ่มเติม

เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากความรู้ในหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้ จัดเป็นแบบเรียนอีกชนิดหนึ่งตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ เป็นหนังสือที่เนื้อหาสาระเพิ่มเติมไปจากหนังสือแบบเรียนหรือเพิ่มประกอบหนังสือแบบเรียนให้สมบูรณ์ขึ้น หนังสือที่อ่านเพิ่มเติมนี้เป็นหนังสือที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะให้ความรู้เพิ่มเติมแล้ว ยังมีการเสนอเรื่องหรือการเขียนที่น่าอ่านให้ความเพลิดเพลินกว่าหนังสือแบบเรียน

3. องค์ประกอบวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ภัทรขวัญ ลาสงยาง (2561, น. 84-96) กล่าวถึงการเขียนบันเทิงคดีสำหรับเด็กผู้เขียนจะต้องวางแผนกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง อันได้แก่ ความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก การสร้างความสะเทือนใจในเรื่อง รวมถึงหลักการใช้สำนวนภาษา ซึ่งล้วนแต่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการเขียนเรื่องประเภทบันเทิงคดี

3.1 การกำหนดแก่นเรื่อง ความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่อง เป็นจุดประสงค์หลักของเรื่อง ซึ่งผู้เขียนกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และเกิดความสะเทือนใจ อันจะนำไปสู่การแปรเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ลักษณะของแก่นเรื่องที่ดีสำหรับเด็ก ควรมีคุณค่าในแง่ของการแฝงคติในการดำรงชีวิต และช่วยส่งเสริมจิตใจของเด็กให้ดีขึ้น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมชาติ ความมีเหตุผล และความถูกต้องดีงาม

3.2 การวางโครงเรื่อง การเขียนโครงเรื่องบันเทิงคดีสำหรับเด็ก คือการเขียนลำดับเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง เพื่อให้เห็นว่าเนื้อเรื่องเป็นไปในแนวใด มีตัวละครเช่นไร มีการดำเนินเรื่องอย่างไร จบอย่างไร การเขียนโครงเรื่องเป็นการเขียนเรื่องสั้นๆ ข้อสำคัญคือ จะต้องมีส่วนของเรื่องหรือสาระแนวคิดในเรื่องนั้นเสมอ

3.3 การกำหนดรายละเอียดตัวละคร ตัวละคร เป็นผู้ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์หรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ การสร้างตัวละครในเรื่องบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ผู้เขียนต้องวางแผนลักษณะของตัวละครล่วงหน้าให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและวัยของเด็ก ตัวละครในเรื่องบันเทิงคดี เป็นได้ทั้งมนุษย์และสิ่งอื่น ๆ เช่น พืช สัตว์ ผี เทวดา วัตถุสิ่งของ ถ้าไม่ใช่มนุษย์ ตัวละครเหล่านั้นจะต้องเป็นสิ่งสมมุติหรือเป็นสัญลักษณ์เพื่อเทียบเคียงธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์

3.4 การกำหนดรายละเอียดฉาก ฉากในหนังสือภาพสำหรับเด็กควรเป็นฉากง่าย ๆ องค์ประกอบไม่ซับซ้อน ฉากที่ใช้ต้องถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่อง การสร้างฉากในหนังสือสำหรับเด็กอาจอาศัยวิธีการ การใช้คำบรรยายของผู้เขียน ทั้งนี้ในการใช้ภาษาเพื่อการบรรยายฉาก ควรบรรยายฉากอย่างสั้น ๆ เพื่อชี้ให้เห็นรายละเอียดที่ถูกต้องตามความจริง และกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง ถ้าเป็นหนังสือภาพ ควรใช้ภาพในการบรรยายฉากให้มากที่สุด ไม่ควรใช้ภาษาที่เยิ่นเย้อ เน้นรายละเอียดพัฒนาความรู้เพราะจะทำให้เรื่องน่าเบื่อและยืดยาว

3.5 การสร้างความสะเทือนใจ สิ่งที่เป็นหัวใจของการเขียนบันเทิงคดีสำหรับเด็กอยู่ที่การดำเนินเรื่องให้ค่อย ๆ พุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุดของเรื่อง ซึ่งไม่เพียงแต่จะนำไปสู่จุดจบของเรื่องแล้วยังก่อให้เกิดความสะเทือนใจ แสดงให้เห็นเป้าหมายของการเขียนเรื่องและเสนอแนวคิดรวบยอดให้แก่ผู้อ่านอย่างชัดเจน การสร้างความสะเทือนใจเป็นเสน่ห์สำคัญในการเขียนหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ความสะเทือนใจในเรื่องมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ ตระหนักในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อ และผู้เขียนเรื่องควรเลือกใช้ความสะเทือนใจให้เหมาะกับเหตุการณ์ในเรื่องด้วย

3.6 การใช้ภาษาในบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ผู้เขียนสามารถเลือกรูปแบบในการใช้ภาษาประเภทใดประเภทหนึ่งที่ตรงกับความถนัดของตน ไม่ว่าจะจะเป็นภาษาร้อยแก้วหรือร้อยกรอง นอกจากนั้นผู้เขียนยังต้องเชื่อมั่นว่า ภาษาที่ตนเลือกใช้สามารถนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวได้ตรงตามที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้การเลือกใช้รูปแบบภาษา ควรยึดถือความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ทั้งของตัวเด็กเอง ของผู้เขียน และของเนื้อหาเรื่องราวที่น่าเสนอ

4. บทบาทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

วรรณกรรมสำหรับเด็กมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางการอ่านและการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มจิตต์ พลายเวช อ้างถึงใน (ภัทรขวัญ ลาสงยาง, 2547, น. 6-10) ว่าหนังสือสำหรับเด็กมีบทบาทในด้านที่ช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมในการอ่านหนังสือสำหรับเด็กช่วยสนองความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กลักษณะเด่นของเด็ก คือ มีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ เมื่ออยู่ในวัยทารกนั้นยังประทับอยู่ในความทรงจำ และจะติดตัวไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่จึงเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดที่จะได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หากเริ่มที่บ้านพ่อแม่รักการอ่าน เด็กก็จะได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านไปด้วย และเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน ครูก็จะเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลที่สุดต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของเด็ก และท้ายที่สุดคือห้องสมุดจะเป็นชุมชนทรัพยากรอันมีค่ามหาศาลของเด็กโดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเลือก และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่านของเด็ก

ภัทรขวัญ ลาสงยาง (2561, น. 9) หนังสือสำหรับเด็กมีบทบาทในการช่วยเตรียมความพร้อมในการอ่าน และการเรียนของเด็กที่มีโอกาสได้หยิบหนังสือ เห็นการอ่านหนังสือของผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์ในการอ่าน กล่าวคือรู้จักหนังสือและการอ่านก่อนที่จะสามารถอ่านได้เอง พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมในการอ่านของเด็กก่อนเข้าเรียน ด้วยการอ่านบทกลอนและเล่านิทานให้เด็กฟัง พร้อมทั้งหาหนังสือมาให้เด็กด้วย การที่เด็กได้ดูได้เห็นหนังสือจะช่วยให้เด็กค่อย ๆ เข้าใจในเรื่องของหนังสือและการอ่าน คือ เข้าใจว่าจะต้องอ่านจากซ้ายไปขวา จากหน้าไปหลังและจากบนลงล่าง

หนังสือสำหรับเด็กเล็ก มักเรียกรวมกันว่า หนังสือภาพ ทั้งนี้เพราะเรื่องและภาพในหนังสือมีความสำคัญเท่าเทียมกัน เด็กจะมีความสุขที่ได้นั่งฟังและดูหนังสืออยู่บนตักและอยู่ในอ้อมแขนอันอบอุ่นของพ่อแม่ เนื้อหาของหนังสืออาจเป็นบทกลอนเด็กที่ไม่มีเนื้อหาสาระหรืออาจเป็นนิทานสั้น ๆ ง่าย ๆ เนื้อหาของหนังสืออาจเป็นบทกลอนเด็กที่ไม่มีเนื้อหาสาระหรืออาจเป็นนิทานสั้น ๆ ง่าย ๆ เด็กจะมีโอกาสได้ชี้ภาพที่ตนรู้จัก และสามารถบอกได้ว่าเป็นภาพของอะไร เป็นการพัฒนาความรู้ด้านศัพท์ของเด็กด้วย ลักษณะรูปเล่มความแข็งแรงทนทานมีภาพง่าย ๆ ชัดเจนมีขนาดใหญ่และสีสดใส คำบรรยายจะมีหรือไม่มีก็ได้ เพราะเด็กวัยนี้ส่วนใหญ่ยังอ่านหนังสือไม่ออก

5. ความสนใจในการอ่านของเด็กวัยต่าง ๆ

ภัทรขวัญ ลาสงยาง (2561, น. 46-49) กล่าวว่า เด็กแต่ละวัยนั้นมีความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกันไป ตามพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งจากการศึกษาความเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับหนังสือเด็ก ริญจวน อินทรกำแหง (2525, น. 43-45) และสุนีย์ ชุ่มจิต (2542, น. 13-22) ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของความสนใจในการอ่าน หนังสือของเด็กในแต่ละวัย ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการศึกษาผู้เขียนจึงแบ่งการศึกษาความสนใจในการอ่านของเด็กออกเป็น 6 ช่วงวัย ดังนี้

1) อายุแรกเกิดถึง 2 ขวบ

วัยแรกเกิดถึง 2 ขวบ เป็นระยะของการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ เกี่ยวกับความรู้สึกรับรู้ สิ่งแวดล้อม เด็กวัยนี้ยังไม่รู้จักคิดหาเหตุผล ศึกษาโลกผ่านประสาทสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย สนใจผู้ที่อยู่แวดล้อม สนใจสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ชอบฟังเพลง ชอบฟังบทกลอน ชอบฟังนิทาน ชอบดูรูปภาพดูสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ใกล้ตัว เด็กวัย 2 ขวบมีระยะความสนใจในการทำกิจกรรมนาน ประมาณ 7 นาที ลักษณะเรื่องที่เด็กชอบ เด็กวัยนี้ชอบฟังนิทานสั้น ๆ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กเอง หรือคนใกล้ตัว สิ่งของเครื่องใช้รอบ ๆ ตัวเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงใกล้ตัว

2) อายุ 2-4 ปี

เด็กวัยนี้สนใจตนเองและเด็กวัยเดียวกัน ชอบเล่นคนเดียว ถึงแม้จะมีเพื่อนเล่นด้วยก็ต่างคนต่างเล่น ชอบฟังคำพูดที่คล้องจอง ผูกใจจำคำใหม่ ๆ ชอบดูสิ่งที่มีสีสันสดใส ชอบสัตว์เลี้ยง ชอบฟัง ชอบพูด และชอบดูเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กวัย 2-4 ปีนี้ ชอบดูหนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ ชอบเลียนแบบกิริยาท่าทาง มีจินตนาการที่กว้างไกลชอบซักถามและอยากรู้อยากเห็น รู้จักรับผิดชอบเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้านความสนใจในหนังสือเด็กชอบฟังนิทานชอบฟังเพลงและบทกลอนง่าย ๆ ดูรูปภาพแล้วสามารถเล่าเรื่องประกอบรูปภาพได้ พอใจในการฟังเรื่องราวที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง สนใจภาพ แต่ยังอ่านหนังสือไม่ออก เด็กอายุ 3 ขวบ มีความสนใจนานประมาณ 8-9 นาที ชอบฟังนิทานสั้น ๆ เด็กอายุ 4 ขวบ มีความสนใจนานประมาณ 12 นาที ชอบฟังนิทานสั้น ๆ ลักษณะเรื่องที่เด็กชอบ เด็กวัยนี้ชอบเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่า แม่มดในเทพนิยาย นิทานพื้นบ้านที่เต็มไปด้วยจินตนาการ ชอบอ่านและเล่นกับคำที่มีท่วงทำนองสนุกสนาน (โดยที่คำนั้นไม่จำเป็นต้องมีความหมาย) ชอบฟังชอบอ่านเรื่องตลกเรื่องเกี่ยวกับพี่น้อง เรื่องเพื่อน เรื่องราวที่แสดงให้เห็นการต่อสู้ที่เป็นผลสำเร็จ บทหรือกรองต่าง ๆ เป็นต้น

3) อายุ 4-6 ปี

เริ่มมีจินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย อยากรู้อยากเห็นเรื่องธรรมชาติของคน สัตว์ พืช สนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ชอบหนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ มีความสามารถทางภาษามากขึ้น รู้จักรับผิดชอบมากขึ้น เด็กวัยนี้ต้องการอิสระ ชอบฟังนิทานเกี่ยวกับสัตว์และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเด็ก ชอบให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง เช่น นิทานคำกลอน นิทานตลกขบขัน การ์ตูนนางฟ้า เรื่องลึกลับ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบดูการ์ตูน ชอบฟังวิทยุ เด็กอายุ 5 ขวบมีความสนใจนาน 15-16 นาที ลักษณะเรื่องที่เด็กชอบ เด็กชอบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและครอบครัว ความรู้สึกและความกลัวในสิ่งที่เป็นจริงหรือในจินตนาการ สนใจโลกและเรื่องรอบตัว ชอบนิทานพื้นบ้าน เรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าหญิง นางฟ้า แม่มด นิทานตลกขบขัน หนังสือหัดอ่าน

4) อายุ 6-8 ปี

เด็กวัยนี้สามารถแยกแยะถูกผิด และตัดสินใจในสิ่งที่ได้ฟังได้ ยึดถือความจริงไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ทำท่าทางล้อเลียน ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับที่บอกเด็ก อยากรู้อยากเห็นและทำเหมือนผู้ใหญ่ ต้องการความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่ไม่ชอบแสดงออกต่อหน้าผู้อื่น รับผิดชอบได้มากขึ้น ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เคยทำเป็นประจำ มีความกระหายใคร่รู้และมีจินตนาการสร้างสิ่งสมมุติ ชอบสร้างและทำลายของเพื่อการเรียนรู้บางอย่างที่ผู้ใหญ่อาจไม่เข้าใจ มักถือตนเองเป็นใหญ่ มีความกลัวสิ่งรอบตัวน้อยลง เผชิญหน้ากับความจริงในชีวิตได้มากขึ้น พูดคุยได้มากขึ้น

ลักษณะภายนอกร่างกายเริ่มเปลี่ยนแปลง กล้ามเนื้อต่าง ๆ ทำงานได้ดีขึ้น รับประทานอาหารจู้รู้ความแตกต่างระหว่างเพศ แต่ยังเล่นด้วยกัน ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับธรรมชาติ หรือการ์ตูน ชอบดูภาพยนตร์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ลักษณะเรื่องที่ได้กชอบ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเป็นอิสระจากการพึ่งพา การทำบางสิ่งให้สำเร็จด้วยตนเอง เรื่องเกี่ยวกับครอบครัว นิทานพื้นบ้าน เทพนิยาย หนังสือภาพ หนังสือหัดอ่าน บทร้อยกรองที่มีความยาวมากขึ้น

5) อายุ 9-11 ปี

เด็กวัยนี้สร้างจินตนาการและสิ่งสมมติน้อยลง สนใจในสิ่งที่เป็นความจริงและความรู้ ชอบซักถาม ยอมรับนับถือคนเก่งหรือวีรบุรุษ ไม่ชอบถูกวิพากษ์วิจารณ์ ต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับและเชื่อถือ ชอบทำเหมือนคนอื่นในวัยเดียวกัน มีกลุ่มเพื่อน ไม่ค่อยเอาใจใส่ลักษณะภายนอกของตนเอง ลักษณะภายนอกด้านร่างกาย เด็กวัยนี้ร่างกายเจริญเติบโต รูปร่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รับประทานอาหารจู้และเลือกอาหารมากขึ้น เด็กชายชอบอ่านนวนิยายผจญภัย เรื่องโลดโผน ส่วนเด็กหญิงชอบอ่านหนังสือประเภทให้ความเพลิดเพลิน (ความสนใจเริ่มต่างกัน) ลักษณะเรื่องที่ได้กชอบ เด็กชอบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตในกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือคนคุ้นเคย เรื่องลึกลับ ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ วีรบุรุษ เรื่องเพื่อฝัน จินตนิยาย เรื่องราวผจญภัยที่สนุกสนาน นิทานพื้นบ้าน เทพนิยาย

6) อายุ 12-14 ปี

เด็กวัยนี้เริ่มอย่างเข้าสู่วัยรุ่น มักอยากได้สิ่งของต่าง ๆ ไม่ชอบถูกวิพากษ์วิจารณ์แต่ก็วิจารณ์คนอื่น อยากได้รับการปฏิบัติเหมือนผู้ใหญ่ ไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่มีความสนใจเพศตรงข้าม เด็กหญิงมีวุฒิภาวะมากกว่าเด็กชาย ไม่ชอบทำตัวต่างจากเด็กวัยเดียวกัน มีความรับผิดชอบลดลง ชอบการต่อสู้ ทำตามใจตนเอง อารมณ์เปลี่ยนแปลงบ่อย เก็บความลับได้ดี อยากมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ เด็กชายชอบอ่านเรื่องวิทยาศาสตร์ การประดิษฐ์ กีฬา การผจญภัย การสงคราม การต่อสู้ เด็กหญิงชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับการบ้านการเรียน ชีวิตภายในโรงเรียน เด็กชายและเด็กหญิงนิยมวีรบุรุษ ชอบอ่านประวัติบุคคลสำคัญ เริ่มสนใจนิตยสารและวารสารลักษณะเรื่องที่ได้กชอบ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวของตัวเอง เกี่ยวกับความสำเร็จในการจัดการเรื่องต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเอง จินตนิยาย ตำนาน นิทานพื้นบ้าน เกี่ยวกับยุคสมัยและดินแดนอื่น ๆ เรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องลึกลับและปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ เรื่องชีวประวัติบุคคลสำคัญ เรื่องเกี่ยวกับมิตรภาพ (การเข้ากลุ่มเพื่อน) หนังสือสารคดี เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ

จากข้อมูลความสนใจในการอ่านของเด็กข้างต้น ทำให้ทราบว่าหนังสือสำหรับเด็กที่ดี ต้องเป็นหนังสือที่สร้างขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เพราะเด็กแต่ละวัยก็ต่างมีลักษณะพัฒนาการและความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกันแม้แต่เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายที่มีความสนใจที่แตกต่างกันด้วยการที่ผู้สร้างและผู้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก เข้าใจความต้องการของเด็ก เข้าใจลักษณะพัฒนาการและความสนใจตามวัยของเด็ก จะช่วยให้สามารถสร้างสรรค์วรรณกรรม รวมถึงคัดเลือกหนังสือให้เด็กอ่านได้อย่างเหมาะสม

2. แนวคิดในวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด

ลัดดา ราตรีพฤษ (2541, น. 10) กล่าวว่า แนวคิด หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนะของผู้เขียนในวรรณกรรม เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา

จุฑามาส สุขขำจรรยา (2549, น. 19) กล่าวว่า แนวคิดด้านอารมณ์และจิตใจเป็นสิ่งจำเป็นต้องปลูกฝังแต่เด็ก เพราะเป็นการพัฒนาการของจิตที่สามารถควบคุม ชัดเกล้า เพื่อให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ มากกระทบ เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม การแสดงออกทางอารมณ์สังเกตได้จากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง การเคลื่อนไหว เพราะวรรณกรรมที่สนุกสนานจะทำให้เด็กมีอารมณ์ดี ร่าเริง แจ่มใส และมีสุขภาพจิตดี ในปัจจุบันนี้สังคมต้องการคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นจึงควรนำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาพัฒนาให้เด็กมีอารมณ์และจิตใจที่ดี

นวลจันทร์ ชาญวิวัฒนา (2550, น. 62-81) กล่าวว่า แนวคิดในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดี มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์พัฒนาทางปัญญาความคิดและจิตใจให้แก่เยาวชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของชีวิต ของธรรมชาติและสังคม การให้แนวคิดแก่เยาวชนเป็นการวางรากฐาน และเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีแนวประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมได้อย่างมีความสุข แนวคิดเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดคุณค่าของวรรณกรรมเยาวชนแต่ละเรื่องว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด จากการศึกษาแนวคิดในวรรณกรรมเยาวชนที่พิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2547 ปรากฏแนวคิดสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1) แนวคิดด้านคุณธรรม คือ คุณความดีอันเป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะผู้มีคุณธรรมจะเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัวมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนมักสอดแทรกแนวคิดคุณธรรมไว้ในผลงาน โดยมุ่งให้คุณธรรมช่วยกล่อมเกล่าจิตใจเยาวชนให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นคนดีของสังคม

2) แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของสรรพสิ่งบนโลก ให้ความสวยงามและสร้างความสมดุลให้กับโลก เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสำนึกรักและหวงแหนธรรมชาติ

3) แนวคิดด้านสงครามและสันติภาพ สงครามเกิดจากความขัดแย้งของฝ่ายต่าง ๆ ที่มุ่งแสวงหาหรือมุ่งรักษาผลประโยชน์ให้กับฝ่ายตน สงครามส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติอย่างกว้างขวาง แนวคิดด้านสงครามและสันติภาพเป็นสาระสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นว่าสงครามมีแต่ความโหดร้าย ประโยชน์ของสงครามชี้ให้เห็นว่า สันติภาพมีคุณค่ามากเพียงใด ทุกคนจึงต้องรักษาไว้ให้มั่นคงเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ

4) แนวคิดด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมของไทยที่ตกทอดและสืบทอดกันมายาวนานจากบรรพบุรุษ ได้รับการยอมรับยกย่องในเอกลักษณ์อันโดดเด่นมีความวิจิตรบรรจงและดึงดูดใจจากทั่วโลก โดยแนวคิดแสดงถึงคุณประโยชน์ของการจัดงานประเพณี

วัฒนธรรม คือ สร้างความสามัคคี ความสัมพันธ์ เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาอันดีงามไว้ให้ลูกหลาน และเพื่อสืบทอดประเพณีให้คงอยู่ตลอดไป

สตางค์ ศุภผล (ม.ป.ป., น. 102) กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวว่า ครอบครัวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของสามีภรรยาและบุตรที่มีต่อกันตามสถานภาพและบทบาทหน้าที่ได้อย่างแจ่มชัด การที่บุคคลในครอบครัวประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามต่อกัน เช่น สามีภรรยารักและซื่อสัตย์ต่อกัน พ่อแม่รักและดูแลเอาใจใส่ให้ความอบอุ่นแก่ลูก ลูกมีความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ย่อมทำให้ครอบครัวมีความสุข แต่ถ้าบุคคลในครอบครัวประพฤติตนในทางไม่ถูกต้องหรือไม่อยู่ในกรอบที่ตั้งงาม เช่น ภรรยาอกใจสามี ลูกเลี้ยงลูกพ่อแม่เลี้ยงหรือแม่เลี้ยงรังแก ลูกอกตัญญูต่อพ่อแม่ พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมทำให้ครอบครัวเดือดร้อนขาดความสงบสุข ภาพสะท้อนดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวมีผลต่อความมั่นคงของสังคมอย่างยิ่ง กล่าวคือถ้าครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข สังคมก็สงบสุข ถ้าครอบครัวมีปัญหา สังคมย่อมมีปัญหาด้วยเช่นกัน ดังนั้นความสัมพันธ์ที่ตั้งงามของบุคคลในครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

อรชุนา บุญสิงห์ (ออนไลน์, 2558) กล่าวถึง แนวคิดการใช้ชีวิตว่า เป็นการปลูกฝังและสร้างพื้นฐานทักษะชีวิตเป็นความสามารถทางอารมณ์ในการรู้จักแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความอยู่รอด ปลอดภัย และมีความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งอาจเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและบุคคลอื่น ทักษะชีวิตเป็นการเรียนรู้ในการปรับตัวและปรับความคิด ปรับพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้นจากเดิม และเพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปลูกฝังและสร้างทักษะชีวิตจึงควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นต้องศึกษาความสำคัญ แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการปลูกฝังทักษะชีวิตสำหรับเด็ก

อารยา ทองเพชร (2550, น. 13-57) กล่าวว่า แนวคิด หมายถึง ทศนะหรือสารัตถะที่ผู้แต่งต้องการสื่อออกมาให้ผู้อ่าน ส่วนคำว่าแนวคิดสำคัญของเรื่อง (theme) ที่หมายถึง ความคิดหลักที่เป็นแกนกลางของเรื่องหรือจุดสำคัญของเรื่องที่ปรากฏตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่องเป็นสิ่งเชื่อมโยงทั้งหมดเข้าด้วยกัน

พรณทิตา ปานเอี่ยม (2554, น. 21) กล่าวว่า แนวคิดอาจเรียกว่าแก่นเรื่อง สารัตถะหรือ ข้อคิด แนวคิดนั้นเป็นสาระสำคัญของเรื่องที่เกิดจากการอ่านเรื่องอย่างพิถีพิถะและเชื่อมโยงองค์ประกอบในส่วนต่าง ๆ ของนวนิยายไว้ด้วยกันและตีความไปสู่ความคิดใดความคิดหนึ่ง แนวคิดนั้นเป็นความคิดของผู้เขียนที่มุ่งหวังแสดงทศนะต่อโลกและชีวิตโดยผ่านเนื้อเรื่อง

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิด

จุฑามาส สุขขำจรรยา (2549, น. 62-94) กล่าวถึง กลวิธีการเสนอแนวคิดว่าเป็นศิลปะที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดสู่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการ โดยทำให้วรรณกรรมมีคุณค่าน่าสนใจไปพร้อมกับความงดงามกลมกลืน

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ พบว่ามีกลวิธีการเสนอแนวคิด ดังนี้

2.1 กลวิธีการเสนอตัวละคร

ตัวละคร (Character) คือองค์ประกอบที่สำคัญและมีบทบาทในเนื้อเรื่องทำให้เกิดเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ การสร้างตัวละครในวรรณกรรมสำหรับเด็ก แม้จะมีตัวละครไม่มากแต่ความจริงของเนื้อเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครก็คือแบบอย่างที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงใช้ตัวละครในการเสนอแนวคิดตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการจากการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านตัวละครดังต่อไปนี้

1) การเสนอแนวคิดผ่านบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของตัวละคร

การเสนอแนวคิดผ่านบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของตัวละคร เป็นการเสนอแนวคิดผ่านตัวละครด้วยวิธีการที่ผู้เขียนทำให้ผู้อ่านมองเห็น รูปร่างหน้าตา วัย ความรู้สึกนึกคิด สภาพชีวิต ความสนใจ ตลอดจนพฤติกรรมของตัวละครเพื่อนำผู้อ่านไปสู่แนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอแนวคิดผ่านบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของตัวละคร

2) การเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาของตัวละคร

บทสนทนา (Dialogue) คือ การเสนอแนวคิดโดยตัวละครใช้ถ้อยคำ พูดจาตอบโต้กันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยดำเนินเรื่อง และทำให้ผู้อ่านทราบลักษณะนิสัยของตัวละคร ช่วยทำให้เรื่องราวน่าอ่าน อีกทั้งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและแนวคิดของเรื่องตามความมุ่งหมายของผู้เขียนได้

2.2 กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านฉาก

ฉาก (Setting) คือ สถานที่ เวลา บรรยากาศ หรือสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญในการบอกว่าเหตุการณ์เกิดขึ้น ที่ไหน เมื่อไหร่ ฉาก มีความสำคัญ โดยผู้เขียนสามารถเสนอแนวคิดผ่านฉากเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวคิดผ่านฉาก ดังนี้

1) การเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นสถานที่

การเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นสถานที่ คือ ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมของตัวละคร ฉากทำให้ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำให้เรื่องน่าสนใจและสามารถถ่ายทอดแนวคิดต่าง ๆ ผ่านฉากได้

2) การเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นเวลา

การเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นเวลา คือ ช่วงเวลาหรือระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ในเรื่อง ฉากมีส่วนเชื่อมโยงเหตุการณ์และการดำเนินเรื่องทำให้ผู้อ่านเกิดแนวคิด

2.3 กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านมุมมองผู้เขียน

กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านมุมมองของผู้เขียนนี้เป็นการเสนอด้วยวิธีการที่ผู้เขียนเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริง ทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละคร ทั้งที่เป็นเหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร การเสนอด้วยวิธีนี้ผู้เขียนจะเป็นผู้ถ่ายทอดความคิดในมุมมองของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ แก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและเกิดแนวคิดตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน

2.4 กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านนิทานซ้อนนิทาน

นิทานเป็นการเล่าเรื่องและทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสั่งสอน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน นิทานมีหลายรูปแบบ เช่น นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นิทาน

คติสอนใจ วรรณกรรมสำหรับเด็กมีพื้นฐานและพัฒนาคลี่คลายมาจากนิทานจึงมีลักษณะร่วมบางประการ เช่น การให้ข้อคิดคติเตือนใจ เป็นต้น

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า มีแนวคิดที่สำคัญ 5 แนวคิด คือ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านสงครามและสันติภาพ แนวคิดด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและแนวคิดอื่น ๆ ที่เตรียมความพร้อมและพัฒนาให้เด็กก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ โดยเนื้อหาของแนวคิดเหล่านี้นำผู้อ่านไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องของธรรมชาติชีวิต และสังคมได้

3. โครงการหนังสือติดดาว

โครงการหนังสือติดดาว จัดทำโดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เนื่องจากสำนักพิมพ์ที่มีอยู่มากมาย ได้จัดพิมพ์หนังสือจำนวนมาก มีหนังสือหลากหลายเนื้อหา หลากหลายรูปแบบและหลากหลายแนวความคิด เพื่อให้ผู้อ่านได้พัฒนาการคิด การอ่าน การเขียน การเรียนรู้ และเพลิดเพลินในเชิงสร้างสรรค์แต่หนังสือบางเล่มไม่ได้รับการกล่าวถึงหรือมีผู้อ่านน้อยเกินไป หรือผู้อ่านไม่ได้รับรู้ถึงการมีตัวตนของหนังสือเล่มนั้น ๆ ดังนั้นสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย จึงตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อสังคมและปรารถนาที่จะส่งเสริมการอ่านหนังสือดีให้ได้มากที่สุด จึงได้จัดให้มีโครงการหนังสือติดดาวขึ้น เพื่อแนะนำหนังสือดีแก่ผู้อ่าน และเป็นการกระตุ้นผู้ผลิตในการสร้างสรรค์หนังสือคุณภาพให้มากขึ้นด้วย

ประเทศไทยเริ่มมีคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ และจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเมื่อ พ.ศ.2515 ภารกิจหลัก 2 ประการของคณะกรรมการฯ ที่มีผลสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ คือ การจัดประกวดหนังสือดีเด่น เพื่อรับพระราชทานรางวัล และการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ต่อมาเมื่อคณะรัฐมนตรีไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการฯ นั้นแล้ว ภารกิจแรกเป็นหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ส่วนภารกิจหลัง เป็นงานของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ซึ่งได้ร่วมกับสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน จัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติในช่วงปลายเดือนมีนาคม-ต้นเดือนเมษายน และ จัดงานมหกรรมหนังสือระดับชาติ ซึ่งเป็นงานใหญ่อีกงานหนึ่งในช่วงปิดภาคเรียนเดือนตุลาคม

ปัจจุบันนี้ มีทั้งภาครัฐและเอกชนจัดการประกวดหนังสือ โดยมีหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ใกล้เคียงกันที่แตกต่างกันไปบ้างก็แล้วแต่วัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละองค์กร การประกวดใด ๆ ย่อมมีรางวัลให้จำกัด ส่วนการคัดสรรมีหลักที่กว้างกว่าและไม่มีรางวัลใด ๆ ให้ นอกจากการให้ออกาสหนังสือดีได้แสดงตัวตนเด่นชัดขึ้น เพื่อนักอ่านทั้งหลายตลอดจนผู้มีหน้าที่ซื้อหาหนังสือไปให้บริการในห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จะได้มีรายการไว้เลือกกันมากขึ้น

สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ร่วมกับสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน ถ้าจัดโครงการคัดสรรหนังสือมาก่อนหน้านี้แล้วสามครั้ง คือเมื่อ พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2549 และ พ.ศ.2551 ครั้งที่ 4 คือ ใน พ.ศ. 2561 สามคมฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม

การคัดสรรเริ่มตั้งแต่การคัดสรรบุคคลมาเป็นกรรมการกลุ่มต่าง ๆ เมื่อประชุมกรรมการครั้งแรกก็ตั้งชื่อภารกิจนี้ว่า "หนังสือติดดาว" สำนักพิมพ์ที่เห็นว่าตนเองผลิตหนังสือดีก็คัดสรรเล่มหรือชุดเด่น ๆ ส่งมาให้พิจารณา กรรมการที่เป็นนักอ่านตัวยงอยู่แล้วก็ต้อง "อ่านอีกครั้ง" สมดังคำขวัญของการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติครั้งที่ 46 (โครงการนี้เริ่มในช่วงการจัดงานนั่นเอง) นอกจากนี้กรรมการยังเสนอเล่มอื่นๆที่เคยอ่านโดยไม่จำกัดว่าพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่เมื่อไร ขอให้ยังคงหาหนังสือนั้นได้อยู่ แสดงว่าเก๋ระดับคลาสสิกควรค่าแก่การอ่านทุกยุคทุกสมัย หลังจากการเสนอรายชื่อเรื่องที่เหมาะสมติดดาวตามเสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการกลุ่มนั้น ๆ แล้ว ก็ยังเสนออีกหลายเล่มในดวงใจที่อยากจะชวนนักอ่านยุคปัจจุบันอ่านด้วย (โครงการหนังสือติดดาว, ออนไลน์, 2561)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

จุฑามาศ สุขขำจรรยา (2549) ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ได้แก่ พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านสติปัญญา และพัฒนาการด้านร่างกาย โดยวรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณมีแนวคิดที่สัมพันธ์กับพัฒนาการด้านต่าง ๆ คือ แนวคิดด้านอารมณ์และจิตใจ มี 2 ประเด็น ได้แก่ เรื่องจริยธรรม และเรื่องความรักความผูกพันในครอบครัว เรื่องจริยธรรมเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักสัตว์ การตระหนักถึงคุณค่าทางจิตใจ การทะนุถนอมของเล่น การมีจิตใจที่งดงาม การยอมรับในคุณค่าของตัวเอง ความเสียสละ ความอดสาหัส และความเมตตา ส่วนเรื่องความรักความผูกพันในครอบครัว เสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวที่อบอุ่นก็ต้องมีความรักความผูกพัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ แนวคิดในการพัฒนาเด็กด้านสังคม มี 4 ประเด็น คือ การดำรงชีวิตในสังคม การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความต้องกรขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แนวคิดด้านสติปัญญาพบว่ามี 3 ประเด็น คือ เรื่องการใช้สติปัญญาและไหวพริบ เรื่องการแสวงหาความรู้ และเรื่องเสริมสร้างสติปัญญาด้วยอาหารเสริม เรื่องการใช้สติปัญญาและไหวพริบ ผู้เขียนเสนอแนวคิดที่เด็กต้องมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างมีไหวพริบ เด็กที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นจะทำให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้ เรื่องการแสวงหาความรู้เสนอแนวคิดที่เด็กต้องหมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ส่วนเรื่องเสริมสร้างสติปัญญาด้วยอาหาร เสนอแนวคิดที่อาหารเป็นอาหารเสริมที่บำรุงสมองและพัฒนาสติปัญญาแก่เด็ก แนวคิดด้านร่างกายมีประเด็นเดียว คือ เรื่องการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพ กลวิธีการเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ พบว่ามี 4 วิธี คือ 1. เสนอแนวคิดผ่านตัวละคร ส่วนใหญ่เป็นตัวละครเด็กและสัตว์เป็นวิธีการที่ผู้เขียนนิยมใช้มากที่สุด ช่วยให้ตัวละครสนทนากันแล้วผู้เขียนสอดแทรกแนวคิดที่ต้องการเสนอ 2. เสนอแนวคิดผ่านฉาก ส่วนใหญ่เป็นฉากชนบทมีสิ่งแวดล้อมที่สวยงามทำให้ผู้อ่านเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติได้เป็นอย่างดี 3. เสนอแนวคิดผ่านมุมมองของผู้เขียน โดยผู้เขียนเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ จากนั้นผู้เขียนจึงสอดแทรกทัศนะของตนแก่ผู้อ่าน 4. กลวิธีการเสนอแนวคิดแบบนิทานซ้อนนิทาน พบว่าผู้เขียนใช้วิธีการเสนอแนวคิดโดยการเล่าเรื่องเพื่อให้เด็กสนใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ข้อคิดเป็นนิทานเกี่ยวกับตำนานและเกี่ยวกับสัตว์เพื่อแสดงแนวคิดเรื่องจริยธรรม

อารยา ทองเพชร (2550) ศึกษาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของ นงไฉน ปริญญาธวัช ทั้ง 10 เรื่องมี แนวคิดที่สำคัญ 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที ความประหยัดและอดออม ความขยันหมั่นเพียร ความอดทนอดกลั้น ความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความไม่ประมาทและมีสติ ความละเอียดต่อการทำชั่วและเกรงกลัวต่อบาป ความซื่อสัตย์สุจริต แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ได้แก่ การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน การเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ความสำคัญของการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณี กลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของ นงไฉน ปริญญาธวัช มีกลวิธีการนำเสนอแนวคิด 4 กลวิธี คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง ซึ่งผู้เขียนสร้างภูมิเรื่องไว้ 4 ลักษณะตามลำดับ ดังนี้ โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร โครงเรื่องที่แสดงถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ และโครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย โดยเน้นไปที่การบรรยายพฤติกรรม อุปนิสัยและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่แฝงแนวคิดไว้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยแนวคิดที่มีคุณค่าและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดอย่างกลมกลืนและแนบเนียนทำให้วรรณกรรมเยาวชนของ นงไฉน ปริญญาธวัช น่าสนใจและจัดว่าเป็นวรรณกรรมเยาวชนที่มีคุณภาพ

นวลจันทร์ ชาญวิวัฒนา (2550) ศึกษาเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและแนวคิดของวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีในปี พ.ศ. 2547 ผลการวิจัย พบว่าเนื้อหาของวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดี ปี พ.ศ. 2547 มี 5 ประเด็น คือ เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตท้องถิ่นกล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวนาและชาวเลในภาคใต้ โดยสะท้อนปัญหาความยากจนของชาวนาที่ต้องอพยพเข้าไปทำงานในเมือง และพบว่าทางแก้ที่เหมาะสมคือการกลับสู่ท้องถิ่น และพัฒนาหมู่บ้านจนกลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ ส่วนวิถีชีวิตชาวเลกล่าวถึงการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติเข้าใจและเคารพกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ชาวเลอยู่กันอย่างสงบและพึงพอใจในวิถีชีวิต เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมกล่าวถึงประเพณีท้องถิ่นภาคใต้และภาคเหนือการเล่นของเด็กล้านนาในอดีต และศิลปะแม่ไม้มวยไทยที่อยู่ในภาวะตกต่ำ เพราะทัศนคติไม่ถูกต้องและการดูมวยเพื่อการพนัน เนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชนกล่าวถึงปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบัน ซึ่งมีสาเหตุจากการขาดความรักความอบอุ่น การเลี้ยงดู หัวหน้าครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีและการคบเพื่อนที่ไม่ดี เนื้อหาเกี่ยวกับการผจญภัยเป็นการผจญภัยกับเหตุการณ์แปลกประหลาดในดินแดนแห่งจินตนาการ เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมสะท้อนสภาพสังคมไทยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองและสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งประชาชนต้องอยู่อย่างยากลำบากสภาพสังคมชนบทในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้วิถีชีวิตของชนบทเปลี่ยนแปลงไปมีความสะดวกสบายและทันสมัย ขณะเดียวกันก็สร้างปัญหาให้กับเยาวชนโดยเฉพาะเกมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ด้านแนวคิดพบว่ามีแนวคิดหลัก 4 ประเด็นได้แก่ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านอนุรักษ์ธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และแนวคิดด้านสงครามและสันติภาพ แนวคิดที่พบมากที่สุดคือแนวคิดด้านคุณธรรม ซึ่งได้แก่ ความเมตตากรุณา ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความกตัญญู แล้วความสามัคคี เป็นต้น แนวคิดส่วนใหญ่ถ่ายทอดผ่านคำพูดของตัวละครผู้ใหญ่ซึ่งให้ข้อคิดหรือบอกกล่าวอย่างตรงไปตรงมา ส่วนแนวคิดที่ถ่ายทอดผ่านพฤติกรรมของตัวละครฉากและเหตุการณ์ เยาวชนใช้ความคิดและพิจารณาถึงผลดีผลเสียด้วยตัวเองสอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้อ่าน

พรรณทิตา ปานเอี่ยม (2554) ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ.2552 ประเภทนวนิยาย ผลการวิจัย พบว่าในด้านเนื้อเรื่องผู้แต่งนำเสนอเนื้อเรื่อง 2 ลักษณะคือ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยในโลกสมมุติ และเนื้อเรื่องผจญภัยในโลกแห่งความเป็นจริง มุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมองชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว และแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องมิตรภาพ ด้วยกลวิธีการประพันธ์ ทั้งในด้านตัวละคร การเล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่อง และการใช้ภาษาที่มีศิลปะพอควร สามารถสื่อความหมายให้กลับผู้อ่านที่เป็นเยาวชนได้ค่อนข้างดี ส่วนในด้านคุณค่า พบว่ามี 3 ด้าน คือคุณค่าด้านความรู้ คุณค่าทางอารมณ์ และทางคุณธรรมจริยธรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าผู้ที่ทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หนังสือวรรณกรรมสำหรับเด็ก ใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยการวิเคราะห์ด้านเนื้อหา การใช้ภาษา และแนวคิด ๆ ของหนังสือ เพื่อให้เห็นว่าหนังสือเรื่องนั้นมีเนื้อหาเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจะนำแนวคิดที่ได้จากงานวิจัยเหล่านี้มาเป็นแนวทางในวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว คณะผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัย คือ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดสำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว ช่วงอายุ 4-6 ปี การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การแก้ปัญหาในการดำเนินการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว โดยวิธีวิจัย เอกสาร (Documentary research)

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกศึกษาเฉพาะวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ในโครงการหนังสือดีติดดาว มีจำนวนทั้งสิ้น 48 เรื่อง แบ่งเป็นวรรณกรรมและวรรณกรรมแปล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้าน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านการใช้ชีวิต แนวคิดด้านครอบครัว และแนวคิดด้านสังคม และสันติภาพ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์แนวคิดในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว

การรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยได้อ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว จำนวน 48 เรื่อง โดยอ่านรอบที่ 1 เพื่อให้ทราบเรื่องราว เรื่องย่อ
2. คณะผู้วิจัยอ่านรอบที่ 2 เพื่อหาแนวคิดที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องและตัวละคร
3. คณะผู้วิจัยทำการบันทึกแนวคิดในเนื้อเรื่องและตัวละครลงในแบบวิเคราะห์แนวคิดของวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 5 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านการใช้ชีวิต แนวคิดด้านครอบครัว และแนวคิดด้านสังคม และสันติภาพ หลังจากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงข้อมูลในการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลโดย นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ปัญหาและการแก้ปัญหาในการดำเนินการวิจัย

ปัญหาและการแก้ปัญหาในการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ ปัญหาและการแก้ปัญหาที่รวบรวมข้อมูล และปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหาระหว่างการเก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะต่อไป

การนำเสนอผลการวิจัย

รายงานผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยการนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะแบ่งเป็น 5 บท โดยมีรายละเอียดดังนี้

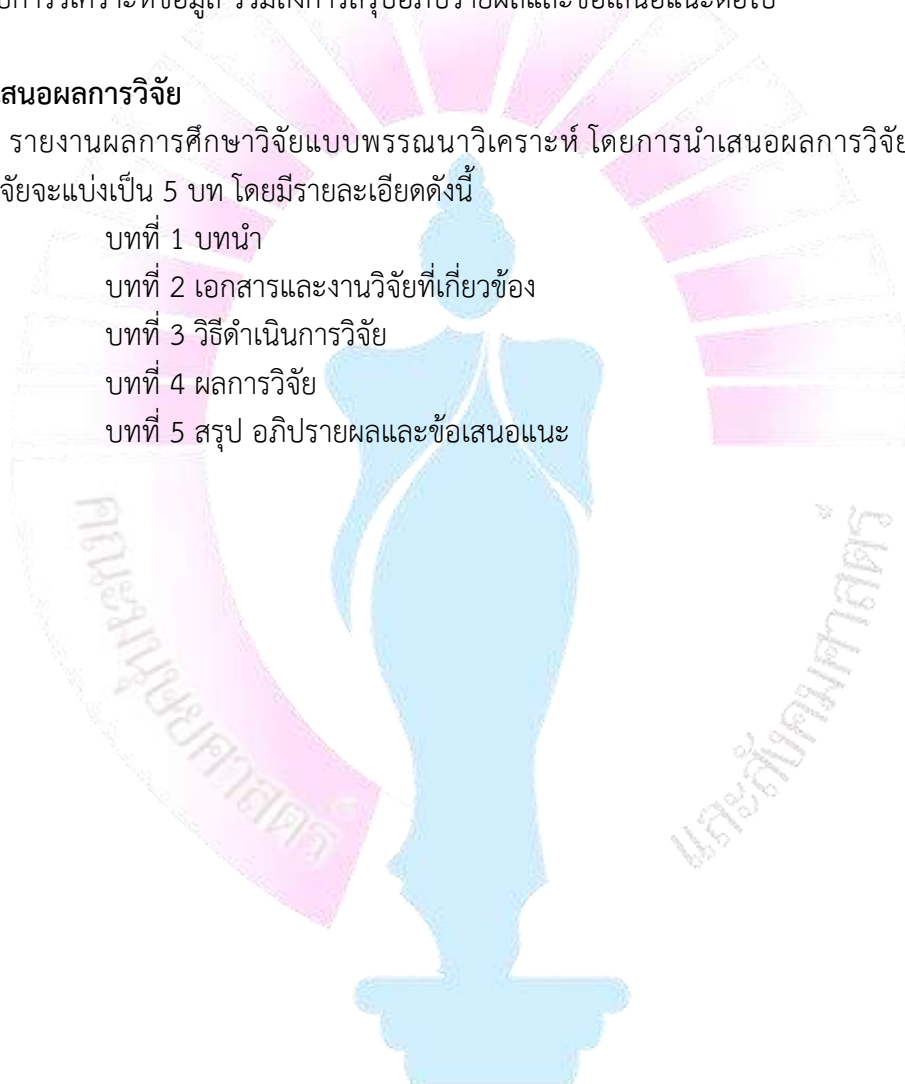
บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว จำนวน 48 เล่ม ตามขอบเขตของงานวิจัย จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่ามามีวิธีการเสนอแนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดด้านคุณธรรม

แนวคิดด้านคุณธรรม คือ คุณความดีอันเป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ ที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะผู้ที่มีคุณธรรมจะเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัวมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ผู้เขียนวรรณกรรมเยาวชนมักสอดแทรกแนวคิดคุณธรรมไว้ในผลงาน โดยมุ่งให้คุณธรรมช่วยกลมกลืนจิตใจเยาวชนให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นคนดีของสังคม จากการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดด้านคุณธรรมดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการให้อภัย

แนวคิดคุณธรรมด้านการให้อภัย เป็นการสอนในเรื่องการไม่ถือโทษโกรธเคือง เมื่อเรากระทำผิดต่อใครบางคนเราต้องการการให้อภัยจากเขาเพื่อให้ความสัมพันธ์กลับมาคืนดีดังเดิม การให้อภัยไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเราสมควรได้รับการยกโทษ ไม่มีใครสมควรได้รับการยกโทษเลย แต่การให้อภัยเป็นการกระทำด้วยความรัก จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการให้อภัย จำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่าง

เรื่องก็ได้ ก็ได้

“หม้อดินแตกโพละ โป๊ะเบ๊ะ ช่างน้อยหน้าเบะ เสียใจเสียใจ ไปเล่นกลางลานดีกว่า ไปมะ ไปมะ อะไปก็ไป”

(ก็ได้ ก็ได้, น. 22)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าบรรดาสัตว์ต่าง ๆ พยายามลงไปทำอะไรบางอย่างในหม้อดิน เต่าทองเป็นตัวแรกที่ขอเข้าไปอยู่ในหม้อดินและช่างก็เป็นตัวสุดท้ายรวมทั้งหมด 10 ตัวแต่หม้อดินไม่สามารถทนบั้นท้ายของช่างได้ เมื่อช่างหย่อนก้นลงนั่งทันทีทันใดหม้อดินจึงแตกแต่เพื่อน ๆ ก็ไม่ถือสาและพากันไปหาที่เล่นใหม่กลางลานกว้างแทนหม้อที่แตก ผู้แต่งมีเจตนาปลูกฝังเรื่องการให้อภัยให้แก่ผู้อ่านผ่านพฤติกรรมตัวละคร เพราะไม่ว่าช่างน้อยจะเป็นผู้ทำหม้อดินแตก แต่เพื่อน ๆ กลับมองข้ามความผิดและให้อภัยในสิ่งที่ช่างน้อยทำไป แล้วยังชวนกันออกไปเล่นอย่างมีความสุขโดยไม่ถือสาความผิดนั้น

1.2 ด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

แนวคิดคุณธรรมด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการสอนในเรื่องการมีน้ำใจกว้างขวางมีมิตรไมตรีต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งปันกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต้องทำด้วยความจริงใจและ

เต็มใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน 3 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องก๊อก ก๊อก ขอค้างคืนหนึ่งนะ

“ใครหลงทางมา ลุงก็ให้พักค้างคืนที่นี้เสมอ วันนี้หมอกลงจัดมาก ลุงเลยออกไปดูว่าจะมีใครหลงทางมาหรือเปล่า เอาละ เดี่ยวกินอะไรร้อน ๆ กันสักหน่อย แล้วคืนนี้นอนพักผ่อนกันตามสบายนะ”

(ก๊อก ก๊อก ขอค้างคืนหนึ่งนะ, น. 24)

จากข้อความข้างต้น ผู้แต่งสร้างเรื่องให้ หนูน้อย 3 ตัวเดินทางไปพบบ้านที่มีเตียงนอนพร้อมผ้าห่ม เต้าผิง และอาหาร หนูน้อยต้องพักนอนในบ้านด้วยความสงสัยและหวาดระแวง ต่อมาเมื่อเสียงเคาะประตู ก๊อก ก๊อก “ขอค้างคืนหนึ่งนะ” เป็นกระต่าย 2 ตัวขอพักด้วยจากนั้น แรคคูน 3 ตัวก็มาเคาะประตูและขอพักด้วย หนูน้อย 3 ตัว กระต่าย 2 ตัวและแรคคูน 3 ตัว จึงนอนบนเตียงเดียวกัน และแล้วเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น มีเงาดำใหญ่ตรงไปยังเตียง สัตว์ฟันแทะทั้ง 8 ตัว ร้องไห้กระซิก ๆ กอดกันด้วยความกลัว “ไอโฮคืนนี้มีแขกมาเยอะจัง” คำทักทายของลุงหมีใจดีเจ้าของบ้านทำให้เหตุการณ์คลี่คลาย ลุงหมีไม่ลืมที่จะทำซุเปอร์ ๆ ให้กินก่อนนอน สัตว์ทุกตัวรวมทั้งลุงหมีเข้านอนบนเตียงเดียวกันและหลับสบายจนถึงเช้า ผู้เขียนต้องการจะสื่อว่ามนุษย์ควรมีน้ำใจต่อกัน เพราะนอกจากลุงหมีใจดีจะให้พักค้างคืนที่บ้านแล้ว ยังทำอาหารให้กินอีกด้วย เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ทุกคนโดยไม่แบ่งแยก ผ่านความเอื้ออาทรของลุงหมีที่ยอมให้ทุกคนที่หลงทางมาพักค้างคืนที่บ้าน

เรื่องความลับอร่อยจัง

หนูน้อย : ก็มันเป็นความลับสุดยอดของฉันนี่หนา”

เพื่อน : อืมอร่อยจัง!!!

(ความลับอร่อยจัง, น. 26)

จากข้อความข้างต้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับหนูน้อยตัวหนึ่งได้แอบเปิดสี่แดงราวกับพระอาทิตย์ หนูน้อยเก็บเป็นความลับสุดยอด แล้วบรรจงซ่อนผลไม้ไว้ใต้ดิน สัตว์ต่าง ๆ พากันแวะเวียนมาถามว่าหนูน้อยซ่อนอะไรไว้ เริ่มต้นด้วยกระรอก นก เต่า เม่น กระต่าย และกบตามลำดับ ในขณะที่ต้นแอปเปิ้ลก็ค่อย ๆ เติบโตโผล่พ้นดิน และกลายเป็นต้นแอปเปิ้ลที่ออกผลดกเต็มต้น หนูน้อยภูมิใจกับความลับของมัน ทว่าไม่นาน ความลับก็แตก เมื่อเพื่อนทุกตัวมารวมกันเพื่อกินแอปเปิ้ลใต้ต้นไม้ ผู้เขียนต้องการสอดแทรกแนวคิดเรื่องการแบ่งปัน ทั้งยังเปิดเรื่องไว้ให้ได้ถกเถียงกันว่า หนูน้อยตั้งใจจะเก็บแอปเปิ้ลไว้กินคนเดียวหรือที่จริงแล้วต้องการแบ่งปันเพื่อน ๆ กันแน่ เพราะหนูน้อยพูดตลอดเวลาว่าเป็นความลับสุดยอด แต่ภาพสุดท้ายที่ปรากฏคือ ทุกตัวล้อมวงกินแอปเปิ้ลใต้ต้นไม้อย่างมีความสุข

เรื่องจอมขโมยหนังสือ

“เอลิซามองสัตว์น้อยตัวนี้แล้วถอนใจ เขาดูน่าสงสารมาก ถ้าเขามีพ่อหรือแม่มาอ่านหนังสือให้ฟังบ้างเขาก็คงจะทำตัวดีกว่านี้”

(จอมขโมยหนังสือ, น. 16)

จากข้อความข้างต้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับหมู่บ้านโพรงไม้ เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า ณ หมู่บ้านโพรงไม้เวลาค่ำ ๆ ทุกบ้านจะมีการอ่านนิทานให้ลูกฟังอย่างมีความสุข แล้วจู่ ๆ หนังสือนิทานเล่มแล้วเล่ม

เล่าก็เริ่มหายไป จากความสุขในยามค่ำคืนกลับกลายเป็นความหวาดระแวงเข้าแทนที่ กระจ่ายสาว นามเอลิซ่า บราวน์ จึงคิดวิธีจับหัวขโมยโดยใช้หนังสือของตัวเองเป็นเหยื่อล่อ จนจับขโมยได้แต่โฉม หน้าของขโมยกลับทำให้เอลิซ่าสงสัย เพราะมันเป็นเพียงเจ้าตัวจิ๋วที่ไม่มีพ่อแม่อ่านหนังสือให้ฟัง เอลิซ่าให้เจ้าตัวจิ๋วนำหนังสือมาคืนทุกบ้านจนเรียบร้อย และเล่าเรื่องทั้งหมดให้เพื่อนบ้านรู้เพื่อ หาทางช่วยเจ้าตัวจิ๋ว เรื่องจบลงอย่างอึ้งเมื่อทุกบ้านยินดีให้เจ้าตัวจิ๋วผู้กระหายนิทานร่วมฟังนิทาน ยามค่ำด้วยกัน ผู้เขียนสอดแทรกเรื่องการแบ่งปันโดยเล่าเรื่องผ่านตัวหัวขโมยจิ๋วเป็นเด็กที่ขาดโอกาส เข้าถึงหนังสือ และขาดคนดูแลเอาใจใส่ เอลิซ่าเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ที่มีเมตตาต่อผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน ความสุขผ่านสิ่งที่ตัวเองมี ผู้เขียนมีเจตนาสอดแทรกแนวคิดเรื่องการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและรู้จักแก้ไข ปัญหาอย่างสันติรวมทั้งการรับผิดชอบในความผิดที่ทำไป

1.3 ด้านความเสียสละ

แนวคิดคุณธรรมด้านความเสียสละ เป็นการสอนในเรื่องการสละสิ่งที่เรามีหรือ ครอบครองอยู่หรือที่กำลังจะได้รับเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยการให้นั้นจะต้องไม่เดือดร้อนแก่ตนเอง จากการศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดตาม พบคุณธรรมด้านความเสียสละจำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องคิดแบบในหลวง

น้ำหลากหน้าฝน	ชนไม่มาถิ่น
ทำฝายเร็วพลัน	กันน้ำหมดไป
ป่าชุ่มน้ำฉ่ำ	เพราะน้ำพอใช้
สร้างฝายทั่วไทย	ป่าไม้สมบูรณ์

(คิดแบบในหลวง, น. 5)

จากข้อความข้างต้น เป็นหนังสือเด็กที่บอกเล่าพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพสกนิกรชาวไทย วัตถุประสงค์ของ หนังสือหวังให้เด็กไทยเติบโตงดงามตามรอยเบื้องพระยุคลบาทสามารถเข้าใจปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไขได้ถูกต้อง ด้วยความตั้งใจจริง ไม่ย่อท้อ ทั้งยังสามารถเป็นแนวทางให้พ่อแม่ผู้ปกครองและ ครูสามารถใช้ พระจริยาวัตรอันงดงามเป็นแบบอย่างในการอบรมสั่งสอนเด็ก จากเนื้อเรื่องที่กล่าวมา ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการเสียสละของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่ทรงคิดวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องฝายชะลอน้ำด้วยตัวพระองค์เอง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพสกนิกรชาวไทย และเพื่อหาแนวทางแก้ไขได้ถูกจุดด้วยความตั้งใจจริง ไม่ย่อท้อ

1.4 ด้านความช่วยเหลือ

แนวคิดคุณธรรมด้านความช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเกิดเป็น ความรักความสามัคคี สังคมก็ย่อมเข้มแข็ง มีความปลอดภัยและน่าอยู่ ทั้งนี้จะเกิดขึ้นได้ย่อมมา จากการปฏิบัติของทุกคน จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการช่วยเหลือ จำนวน 3 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องเต่าไม่ธรรมดา

เป็นธรรมดาของเต่าที่หางย่องแล้วจะพลิกกลับตัวไม่ได้ แต่เต่าน้อยก็มี “กระรอกน้อย” มาช่วย กระรอกน้อยบอกว่า ฉันทื่นชมในความพยายามและความตั้งใจของเธอ ฉันทจะช่วยเธอเอง “เอาละ เธอพร้อมไหม” “ฉันทพร้อมแล้ว ขอขอบคุณมาก ๆ นะ”

(เต่าไม่ธรรมดา, น. 12)

จากข้อความข้างต้น เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเต่าตัวหนึ่งที่ยากป็นขึ้นไปบนต้นไม้ เพราะชั่วชีวิตน้อย ๆ ของมันไม่เคยได้ทำสิ่งนี้เลย เพื่อนสัตว์พากันหัวเราะเยาะ มันเสียใจแต่ไม่ถอดใจ ยังคงเป็นต้นไม้ไม่ว่าจะล้มก็ครั้งก็ตาม กระรอกชื่นชมในความพยายามของเต่าจึงเข้ามาช่วย ทั้งสองคิดหาวิธีใหม่หลายวิธี แรก ๆ ล้มเหลวแต่สุดท้ายก็ช่วยให้เต่าป็นขึ้นไปบนต้นไม้ได้สำเร็จ เป็นการสอนเรื่องการช่วยเหลือ คือ ในขณะที่เต่าพยายามจะป็นขึ้นไปบนต้นไม้ ใคร ๆ ก็ต่างดูถูกว่า เต่าจะทำไม่ได้ มีเพียงกระรอกตัวเดียวที่พยายามคิดหาวิธีและช่วยเต่าให้ป็นขึ้นไปบนต้นไม้ได้สำเร็จ เรื่องนี้ได้สอดแทรกแนวคิดที่ว่า ในขณะที่ใคร ๆ ต่างก็ทับถมเรา อาจจะมีกัลยาณมิตรสักคนเห็นคุณค่าในตัวเรา นี่คือการช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่ทุก ๆ คนต้องฝึกสร้างเพื่อจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักเอื้ออารีผู้อื่น

เรื่องยิ่งกว่าชนะเลิศ

ชิงช้าไม่รอช้า รีบสูบน้ำออกจากสนามด้วยวงที่เป็นเสมือนเครื่องสูบน้ำส่วนตัว ทุกตัวจึงมาช่วยชิงช้าวิดน้ำ จนสามารถแข่งขันกีฬาต่อได้

(ยิ่งกว่าชนะเลิศ, น. 32)

จากข้อความข้างต้น เนื้อเรื่องเล่าถึงการแข่งขันกีฬาตี ณ โรงเรียนลูกสัตว์ นักเรียนทุกคนมีขมันฝึกซ้อมและเตรียมงาน ยกเว้นชิงช้าที่ไม่สามารถร่วมแข่งขันได้ เพราะเป็นเด็กพิเศษ ชิงช้าทำได้เพียงเป็นกองเชียร์และบริการน้ำเย็น ๆ เหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น เมื่อฝนตกทั่วทั้งฟ้า รั่วจนสนามนองไปด้วยน้ำ ไม่สามารถจัดงานได้ ทุกตัวต่างผิดหวังทำอะไรไม่ถูก ยกเว้นชิงช้าที่ไม่รอช้า รีบสูบน้ำออกจากสนามด้วยวงที่เป็นเสมือนเครื่องสูบน้ำส่วนตัว ทุกตัวจึงมาช่วยชิงช้าวิดน้ำ จนสามารถแข่งขันกีฬาต่อได้ ผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การปลูกฝังให้เด็ก ๆ รู้จักช่วยกันทำงานคนละไม้คนละมือเมื่อเจออุปสรรคต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้

เรื่องเสียงร้องของไครณะ

หมีใหญ่คว้าตัวลูกหมาป่าขึ้นมาจากพื้น และบอกให้ทุกตัวรีบป็นขึ้นไปสูง ๆ เพื่อ หลบภัย

(เสียงร้องของไครณะ, น. 7)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องเสียงร้องของไครณะ เรื่องเริ่มต้นขึ้นในคำคืนมีดมีด สัตว์ต่าง ๆ ได้ยินเสียงประหลาด ด้วยความกลัวจึงพร้อมใจป็นขึ้นไปอยู่บนต้นไม้ต้นเดียวกัน แต่โชคร้ายกิ่งไม้หัก ทั้งหมดตกลงมาและต่างส่งเสียงร้อง ห่านร้อง ฮ้อง กวางร้อง อ่าว นกฮูกร้อง ฮู้ก นกพิราบร้อง คู หนูร้อง จี๊ด ตามด้วยเสียงที่ทุกคนตามหา อ่า อู๊วว! อ่า อู๊วว! ลูกหมาป่านั้นเองที่เป็นเจ้าของเสียงสยองขวัญ มันร้องเพื่อขับไล่ความกลัวที่ต้องอยู่ตัวเดียว สัตว์ทุกตัวเข้าใจ หมีใหญ่คว้าลูกหมาป่ามากอดและเชียวให้นอนด้วย แล้วทุกตัวก็พากันหลับปุ๋ย ป่าคืนกลับสู่ความสงบ ผู้เขียนแฝงข้อคิดว่า ไม่ว่าจะอย่างไรเพื่อน ๆ ทุกคนต่างช่วยเหลือกันในยามที่ลำบากไม่ทอดทิ้งกันแม้จะเจออันตรายและหวาดกลัวถึงขีดสุดก็ตาม

1.5 ด้านความเมตตากรุณา

แนวคิดคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา เป็นการปฏิบัติเพื่อต้องการช่วยให้ผู้อื่นมีความสุข ให้พ้นจากทุกข์ มีความสุขความเจริญ ด้วยการแสดงความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ แสดงอาการทางวาจาต่อผู้อื่นอย่างนุ่มนวล การไม่เอาเปรียบไม่เบียดเบียนผู้อื่น จากการศึกษา วิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการเมตตากรุณา จำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย

คุณลุงกระต่ายช่วยตัดชุดให้พวกเราหน้อยสิ ช่วยตัดชุดสวยให้พวกเราด้วยละอะ “อะไรนะ ชุดของลูกอ๊อดตรี จะตัดอย่างไรดีละ” คุณกระต่ายไม่รู้วิธีตัดชุดสำหรับลูกอ๊อดแต่พวกลูกอ๊อดพากันอ้อนวอน จนคุณกระต่ายตอบตกลง เอาละ เข้าใจแล้ว ลองตัดดูก็ได้ “จริงหรือจ๊ะ ไชโย ดีใจจัง”

(ร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย, น. 11)

จากข้อความข้างต้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับลูกกบ เรื่องเริ่มขึ้นเมื่อลูกกบอยากใส่ชุดสวย เหมือนกับตัวอื่นที่เป็นลูกค่างคุณลุงกระต่าย เพราะคุณลุงกระต่ายเป็นช่างตัดเสื้อฝีมือดีที่ไม่เคยทำให้ลูกค่างผิดหวัง ลูกค่างทุกตัวออกจากร้านคุณลุงกระต่ายด้วยรอยยิ้มและความสุข ลูกกบพี่น้อง 7 ตัว จึงร้องขอชุดสวยบ้าง ทว่าการตัดชุดสวย 7 ชุดให้ทันเวลา ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยสำหรับกระต่ายชราแต่พอได้รู้ว่าลูกกบทั้งเจ็ด อยู่ในสระน้ำตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่เคียงข้าง จึงทำให้คุณลุงกระต่ายสงสาร ลูกกบทั้ง 7 และทุ่มเทสุดฝีมือในงานครั้งนี้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความเมตตาที่เต็มเปี่ยม การห่วงใยผู้อื่นอยู่เสมอ ความเมตตาของคุณลุงกระต่ายเปรียบเสมือนความเมตตาของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก เป็นความอบอุ่นที่หล่อเลี้ยงใจให้ผู้ที่ได้รับมีความสุข การอ่านนิทานที่มีความซาบซึ้งกินใจทำนองนี้ เป็นการวางรากฐาน คุณธรรมที่แท้จริงเพราะเด็ก ๆ ได้เรียนรู้และรู้สึกด้วยตัวเองว่าความเมตตา นำความสุขมาให้ได้อย่างไร

1.6 ด้านความรับผิดชอบ

แนวคิดคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งแสดงออกโดยมีความสนใจ เอาใจใส่ ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งได้รับมอบหมายด้วยความพากเพียร พยายาม อดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดข้อง มีการวางแผนงานอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการรับผิดชอบต่อจำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องจอมขโมยหนังสือ

“ฉันขอโทษนะ ฉันขโมยเองแหละ ก็ฉันไม่มีทางเลือก”

(จอมขโมยหนังสือ, น. 16)

จากข้อความข้างต้น ผู้แต่งสร้างเรื่องราว ณ หมู่บ้านโพรงไม้เวลาค่ำ ๆ ทุกบ้านจะมีการอ่านนิทานให้ลูกฟังอย่างมีความสุข แล้วจู่ ๆ หนังสือนิทานเล่มแล้วเล่มเล่าก็เริ่มหายไป จากความสุขในยามค่ำคืนกลับกลายเป็นความหวาดระแวงเข้าแทนที่ กระต่ายสาวนามเอลิซ่า บราวน์ จึงคิดวิธีจับหัวขโมยโดยใช้หนังสือของตัวเองเป็นเหยื่อล่อ จนจับขโมยได้ แต่โฉมหน้าของขโมยกลับทำให้เอลิซ่า สงสาร เพราะมันเป็นเพียงเจ้าตัวจิ๋วที่ไม่มีพ่อแม่อ่านหนังสือให้ฟัง เอลิซ่าให้เจ้าตัวจิ๋วนำหนังสือมาคืน ทุกบ้านจนเรียบร้อย และเล่าเรื่องทั้งหมดให้เพื่อนบ้านรู้เพื่อหาทางช่วยเจ้าตัวจิ๋ว เรื่องจบลงอย่างอึ้งใจเมื่อทุกบ้านยินดีให้เจ้าตัวจิ๋วผู้กระหายนิทานร่วมฟังนิทานยามค่ำด้วยกัน ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึง

การรับผิดชอบต่อความผิดพลาดของตนเอง การยอมรับด้วยความรู้สึกผิดที่ว่าตัวเองเป็นคนขโมยหนังสือไปเองเพราะว่าอยากอ่านหนังสือเหมือนคนอื่นบ้าง และรับผิดชอบต่อความผิดด้วยการเอาหนังสือไปคืนทุก ๆ บ้านจนเรียบร้อย

2. แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป็นแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของสรรพสิ่งบนโลก ให้ความสวยงาม และสร้างความสมดุลให้กับโลก เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสำนึกรักและหวงแหนธรรมชาติ จากการศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไปนี้

2.1 ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการสอนให้เด็กรู้จักการปลูกต้นไม้รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้อยู่กับโลกของเราไปได้อย่างยาวนาน มีการสอนให้รู้จักวิธีการปลูกป่า นำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ส่งเสริมให้รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่กับมนุษย์ได้อย่างมั่นคงและยืนยาวไปตลอด จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวคิดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติจำนวน 3 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องหมिन้อยจัดบ้าน

“กล่องใช้แล้ว ทิ้งดีกว่า” หมिन้อยบอก ลิงบอก “ยังมีประโยชน์” “อืมเอาไปทำอะไรดีนะ” กระต่ายหุยวพุด “รู้แล้ว รู้แล้ว ทำชิ้นวางหนังสือดีกว่า” ลิงจอบอก

(หมिन้อยจัดบ้าน, น. 7)

จากข้อความข้างต้น เนื้อเรื่อง หมिन้อยจัดบ้านเป็นเรื่องของหมिन้อยที่กำลังจะจัดบ้าน โดยมีกระต่ายกับลิงช่วยจัดด้วย มีของใช้ชำรุดหลายอย่างที่หมिन้อยอยากทิ้ง แต่กระต่ายกับลิงเสียดายทั้งสามจึงช่วยกันดัดแปลงจนเป็นของใช้ชิ้นใหม่ เช่น กะละมังแตกทำเป็นกระถางต้นไม้ กระปุกกวาดทำเป็นออมสิน กล่องกระดาษทำเป็นชั้นวางหนังสือ ขวดน้ำทำเป็นที่ใส่ดินสอ ฯลฯ ของทุกชิ้นสวยงามน่าใช้ ทั้งสามภูมิใจเป็นอย่างมากที่ร่วมกันทำทั้งหมดสำเร็จโดยดี เป็นการปลูกฝังเรื่องการประหยัดและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเด็กวัย 4-6 ปี เป็นวัยที่ยังไม่รู้จักเหตุผล การพยายามอธิบายโดยใช้เหตุผลว่าสิ่งแวดล้อมจะไม่ได้ผลกับเด็กวัยนี้ สิ่งที่หมिन้อยและเพื่อนทำนั้นคือ การรีไซเคิลเพื่อช่วยโลก แต่เด็กจะรู้สึกประหลาดใจที่หมिन้อยได้ประดิษฐ์ของใช้ขึ้นมาด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดการอยากทำตามบ้าง นี่คือวิธีที่เหมาะสมในการหากิจกรรมลักษณะนี้ให้เด็กปฏิบัติ เพื่อได้พบกับความสำเร็จจากการลงมือทำด้วยตัวเอง

เรื่องเรารักในหลวง

“ในหลวงยังดูแลป่าไม้อีกด้วยเธอครับ” “ใช่ลูก เพราะป่าเป็นต้นน้ำช่วยกักเก็บน้ำฝนไว้อีกชั้นหนึ่ง ก่อนจะกลายเป็นแม่น้ำลำธาร”

(เรารักในหลวง, น. 11)

จากข้อความข้างต้นเนื้อเรื่อง หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย

ตลอดรัชสมัยดำเนินเรื่องด้วยการถาม-ตอบระหว่างคู่พ่อลูก ลูกมีคำถามเกี่ยวกับพระองค์ท่านมากมาย เช่น ทำไมพ่อถึงรักในหลวง ทำไมในหลวงต้องถือแผนที่ ในหลวงเรียกฝนได้จริงหรือทำไมทรงอนุรักษ์ป่า ทำไมทรงสร้างถนน ฯลฯ ซึ่งพ่อก็ตอบได้ชัดเจนและอธิบายเหตุผลให้ลูกฟังอย่างเข้าใจ ทำให้พ่อลูกคลอเคลียใช้เวลาด้วยกันอย่างมีความสุข กล่าวถึงการปลูกต้นไม้และบำรุงรักษาป่าไม้เป็นการการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้ต้นไม้เป็นตัวกักเก็บน้ำตามธรรมชาติ ทั้งบนดินและใต้ดินแล้วปลดปล่อยออกมาอย่างต่อเนื่องตลอดปี รวมทั้งยังสามารถป้องกันปัญหาอื่น ๆ ได้ เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และการเกิดน้ำท่วม เป็นการปรับปรุงป้องกันพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก การหมุนเวียนแร่ธาตุอาหารพืช ตลอดจนการทำน้ำให้สะอาด

เรื่องสี่สหายกับต้นไม้ 100 ต้น

เช้าวันหนึ่ง ลูกหมู เลื่อน้อย ลูกหมา และลูกหมี ชวนกันออกมาเดินเล่น แต่ยังไม่เดินก็ยิ่งร้อน เพราะแถวนี้ไม่มีต้นไม้สักต้นเลยทั้งหมดเดินฝ่าอากาศร้อนมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งเจอพุ่มไม้และพุ่มไม้วางกำลังปลูกต้นไม้อยู่

(สี่สหายกับต้นไม้ 100 ต้น, น. 3)

จากข้อความข้างต้นเนื้อเรื่อง สี่สหายกับต้นไม้ 100 ต้นเป็นเรื่องของลูกหมา ลูกหมี ลูกหมูและลูกเสือ ที่อาสาสมัครกล้าจำนวน 100 ต้นไปแจกจ่าย ทั้งหมดขึ้นรถไฟข้ามแม่น้ำระหว่างทางมีสัตว์ประหลาดคอยแอบซุ่มตัดต้นไม้ สี่สหายจึงแจ้งคุณลุงตำรวจ สี่สหายเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ หลายที่ รวมทั้งสถานีอวกาศ ซึ่งแลดูน่าตื่นตาตื่นใจอยู่ ๆ คลื่นลูกใหญ่ก็ซัดเข้ามาเพราะปลาหวายเข้าฝั่ง จนสัตว์ประหลาดตกใจลงลาน และถูกจับกุมจนได้ สี่สหายมอบต้นไม้ต้นสุดท้ายแก่คุณวาทแล้วเดินทางกลับบ้านเพื่อปลูกต้นไม้ของตนเอง กล่าวถึงปลูกฝังเรื่องการปลูกต้นไม้และต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่า ร่วมกันปลูกป่าให้เยอะที่สุดเท่าที่จะทำได้ วิธีแรกของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้คือร่วมด้วยช่วยกันปลูกป่าในจุดที่มองเห็นว่าป่าไม่เกิดการร่อยหรอลง เรียกว่ามีกิจกรรมการปลูกป่าที่ไหนก็เข้าไปร่วมมือ ช่วยกันคนละไม้คนละมือแค่นี้จำนวนป่าไม้ก็สามารถเพิ่มขึ้นได้อย่างรวดเร็วแม้ต้องใช้เวลาานแต่ยังดีกว่าไม่ทำอะไรเลย ยังเป็นการช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมของโลกเพราะต้นไม้ทุกชนิดมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดทั้งมนุษย์และสัตว์ หากมีต้นไม้เพิ่มมากขึ้น สภาพอากาศก็จะดีขึ้นตามไปด้วย

3. แนวคิดด้านการใช้ชีวิต

แนวคิดด้านการใช้ชีวิต คือ ความรู้ ความชำนาญ หรือทักษะทั้งภายนอกและภายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้กับตนเอง และสามารถนำการเรียนรู้นั้นมาปรับใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ซ้ำอีกครั้ง ปรับตัวและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ จากการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้านการใช้ชีวิต ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา

การเรียนรู้และแก้ไขปัญหา เป็นสิ่งสำคัญที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการคิดซึ่งเป็นการพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีความเข้าใจกัน

ในสังคม จำเป็นต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเป็นสำคัญ และการคิดแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญในเด็กทุกคน การคิดแก้ไขปัญหาจึงนับเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็ก เพราะเมื่อเด็กเติบโตไปเด็กก็สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวความคิดการใช้ชีวิตด้านการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา จำนวน 13 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องก็ได้ ก็ได้

ช่างน้อยไม่ทันได้ฟังหย่อนกันลงนั่งทันทีทันใด หม้อดินแตกโปะโปะเบะ
หม้อดินแตกโปะโปะเบะ ช่างน้อยหน้าเบะเสียใจ เสียใจ

(ก็ได้ ก็ได้, น. 22)

จากข้อความดังกล่าว เป็นหนังสือที่สอนเรื่องการนับจำนวนตัวเลขผ่านบทกลอนและเรื่องราวสนุกสนานที่เกิดขึ้น เมื่อบรรดาสัตว์ต่าง ๆ พยายามลงไปทำอะไรบางอย่างในหม้อดิน แต่ทว่าเป็นตัวแรกที่ขอเข้าไปอยู่ในหม้อดินและช่างเป็นตัวสุดท้ายรวมทั้งหมด 10 ตัว แต่หม้อดินไม่สามารถทานทนบั้นท้ายของช่างได้ “หย่อนกันลงนั่งทันทีทันใดหม้อดินแตกโปะ โปะเบะ ช่างน้อยหน้าเบะ “เสียใจ เสียใจ” แต่เพื่อน ๆ ก็ไม่ได้ถือสาและพากันไปหาที่เล่นใหม่กลางลานกว้างแทนหม้อที่แตก หนังสือเล่มนี้ทำให้เด็กได้เรียนรู้เสียงสูงเสียงต่ำ เหมาะสำหรับการเรียนรู้พัฒนาคลังศัพท์ของเด็ก เป็นการบอกถึงการจะทำการสิ่งใดเราควรที่จะทำอย่างไรรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อที่จะไม่ให้มีผลเสียตามมาซึ่งเป็นการสอนเด็กให้รู้จักการระมัดระวังในการใช้ชีวิต

เรื่องขึ้นอย่างไรนะ

เย้! ปีนได้แล้ว บินได้แล้ว ขอบคุณเพื่อน ๆ ที่มาช่วยสอนให้ขึ้นต้นไม้ ฉันเป็นนกก็ต้อง
บินแบบนก ฉันบินกลับรังได้แล้วละ

(ขึ้นอย่างไรนะ, น. 29)

จากข้อความดังกล่าว มาจากวรรณกรรมเรื่องขึ้นอย่างไรนะ เป็นเรื่องราวของพ่อแม่นกเค้าจุด ที่ต้องการฝึกให้ลูกนกหัดบิน วันนั้นลูกนกตกลงมาจากโพรงไม้ พ่อแม่ไม่ได้เข้าไปช่วยในทันที แต่เฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ ลูกนกตกลงมาบนหลังลูกแมวพอดี แมวน้อยพยายามสอนลูกนกให้ใช้เล็บตามแบบฉบับของแมวเพื่อปีนกลับรังซึ่งลูกนกทำไม่ได้ ลิงลมและเม่นเห็นเหตุการณ์ก็เข้ามาสอนวิธีปีนในแบบของลิงลมและเม่นเช่นกัน และลูกนกก็ทำไม่ได้ตามเคย ในที่สุดแม่นกเค้าก็เข้ามาสอนวิธีขึ้นตามแบบของนก ลูกนกตั้งใจฟังและบินขึ้นได้ตามวิธีของนกเค้าจุดในที่สุด จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ เปรียบให้เด็กเป็นเสมือนเด็ก ที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งฝึกแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตนเอง แล้วยังปลูกฝังให้เด็กภูมิใจในตัวของตัวเอง จึงทำให้เกิดการเรียนรู้และสอดแทรกแนวคิดในเรื่องของการแก้ไขปัญหาให้กับเด็ก

เรื่องคิดแบบในหลวง ปลานิลโปรตีนแสนถูก

โปรตีนไม่พอ เนื้อก็แพงหลาย

เจ้าญี่ปุ่นถวาย ปลานิลเนื้อดี

ทรงเพราะพันธุ์ให้ ส่งไปทุกที่

คนไทยจึงมี ปลาดีพอกิน

(คิดแบบในหลวง, น. 17)

จากข้อความดังกล่าว มาจากวรรณกรรมเรื่อง คิดแบบในหลวง เป็นหนังสือเด็กที่บอกเล่าพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพสกนิกรชาวไทย วัตถุประสงค์ของหนังสือหวังให้เด็กไทยเติบโตตามรอยเบื้องพระยุคลบาทสามารถเข้าใจปัญหาเพื่อหาทางแก้ได้ถูกจุดด้วยความตั้งใจจริง ไม่ย่อท้อ ทั้งยังสามารถเป็นแนวทางให้พ่อแม่ผู้ปกครองและครูสามารถใช้พระจริยาวัตรอันงดงามเป็นแบบอย่างในการอบรมสั่งสอนเด็ก ทำให้เด็กได้เรียนรู้ฉันทลักษณ์ของกลอนสี่สุภาพอย่างเคร่งครัด มีสัมผัสนอก สัมผัสใน และสัมผัสระหว่างบทครบถ้วนอย่างชัดเจน ได้รู้ถึงความเป็นมาของปลานิล รวมไปถึงได้ศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยเป็นความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย

เรื่องจิ้งจกหางด้วน

เวลาผ่านไปจิ้งจกน้อยสังเกตเห็นว่าหางของเขาค่อย ๆ งอกออกมาทีละเล็กทีละน้อยมันดีใจมากและใช้ชีวิตอยู่ในบ้านหลังใหญ่อย่างมีความสุข

(จิ้งจกหางด้วน, น. 21)

จากข้อความดังกล่าว เป็นตัวช่วยในการอธิบายวงจรชีวิตของจิ้งจก ผ่านตัวละครที่น้องจิ้งจกตั้งแต่แรกฟักออกจากไข่ การหาอาหาร ประสบการณ์ทางหลุดที่ทำให้จิ้งจกน้อยรู้สึกอับอาย นอกจากการสอนวิทยาศาสตร์แล้วยังสอนให้เด็ก ๆ ยอมรับความจริงที่ตัวเองเป็นและเผชิญหน้ากับโลกอย่างกล้าหาญ

เรื่องลิงกับจระเข้

จระเข้ลึมนึกไปว่าตามธรรมชาติแล้วเวลาที่จระเข้ทุกตัวอ้าปาก นัยน์ตาทั้งสองข้างจะปิดสนิท

(ลิงกับจระเข้, น. 11)

จากข้อความดังกล่าว เป็นวรรณกรรมเรื่อง ลิงกับจระเข้ โดยเนื้อหามีอยู่ว่าลิงและจระเข้อยู่ด้วยกันฉันทมิตรมานาน ลิงเก็บผลชมพูให้จระเข้กินเป็นประจำ จระเข้ดีใจรสชาติของชมพูและขอไปให้ภรรยากินด้วย มิตรภาพระหว่างลิงและจระเข้ทำให้ภรรยาของจระเข้รู้สึกริษยา จึงคิดวิธีกำจัดลิงโดยอ้างกับสามีว่าหัวใจลิงเป็นยาสามารถรักษาอาการป่วยไข้ของนางได้ ด้วยความรักที่มีต่อภรรยาจระเข้จึงลอบให้ลิงซีหลัง เพื่อพาไปให้ภรรยากิน แต่ลิงไหวตัวทันจึงลอบจระเข้ว่าตนได้ถอดหัวใจแขวนไว้ที่ต้นชมพู จระเข้หลงเชื่อจึงพาลิงกลับขึ้นฝั่ง ลิงจึงรอดชีวิตไปได้ วรรณกรรมเรื่องนี้ยังสอดแทรกความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไว้ด้วย ทำให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้ถึงธรรมชาติของจระเข้ว่าเป็นเช่นไร ซึ่งจระเข้เป็นสัตว์ที่เวลาอ้าปากนั้นจะทำให้มันนัยน์ตาทั้งสองข้างปิด ทำให้ไม่สามารถมองเห็นได้ นอกจากนี้ยังสอนในเรื่องการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ต่าง ๆ อีกด้วย

เรื่องตด

ตด คือ อากาศที่เข้าไปในปาก ผสมกับแก๊สที่ก่อตัวในลำไส้ แก๊สเกิดจากกากอาหารซึ่งย่อยโดยจุลินทรีย์แล้วกลายเป็นอี

(ตด, น. 2)

จากข้อความดังกล่าว เป็นวรรณกรรมเรื่อง ตด หนังสือที่ให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องของสุขภาพให้กับเด็ก ไม่ว่าใครต่างล้วนก็เคยตด แต่จะรู้จักตดกันแค่ไหน หนังสือเล่มนี้จะทำให้รู้จักระบย่อยอาหารของร่างกาย ทำให้เด็ก ๆ รู้ว่าตดเกิดขึ้นได้อย่างไร

เรื่องต่อทางรถไฟ
 พบแม่น้ำขวางหน้า
 ทำยังไงดี?
 ก็ทำสะพานข้ามสิ

(ต่อทางรถไฟ, น. 4-5)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่อง ต่อทางรถไฟ โดยเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก ๆ กลุ่มหนึ่งนั่งรถไฟ ฉีกฉีก ฉีกฉีก แต่พบว่าทางรถไฟยังสร้างไม่เสร็จเด็ก ๆ จึงช่วยกันต่อทางรถไฟ แต่ทางที่จะต่อนั้นไม่ได้เป็นทางเรียบบนทุ่งกว้างเท่านั้น ยังมีสิ่งขวางทางรถไฟอีกมากมายกว่าเด็ก ๆ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างไม่ยากเย็น เมื่อชนภูเขาที่ขุดอุโมงค์ลอดไป แม่น้ำขวางหน้าก็ช่วยกันสร้างสะพานข้ามถนนขวางก็ทำที่กั้น บึงขวางก็อ้อมทางรถไฟไปจนสามารถเชื่อมทางรถไฟสำเร็จรถไฟเปิดให้บริการ “ทุกคนขึ้นบนรถไฟ แล่นไป แล่นไป แล่นไป รถไฟบนรางรถไฟ แล่นไป แล่นไป แล่นไป” จากเรื่องราวทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหา ว่าถ้าเราเจอปัญหาอะไร เราก็ควรแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด อย่างเช่นข้อความที่ยกมาพูดว่า “เจอแม่น้ำขวางหน้า” ซึ่งเป็นปัญหาและได้มีการแก้ปัญหาโดยที่จะสร้างสะพานขึ้นมา เพื่อที่จะสามารถข้ามแม่น้ำนั้นได้

เรื่องร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย

“คุณลุง ตั้งแต่ววันนี้ พวกเราออกไปเที่ยวเล่นนอกบึงได้แล้วนะ” พวกลูกอ๊อดเต็บโตจนกลายเป็นลูกกบวิ่งไปเรียบบร้อยแล้ว

(ร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย, น. 27)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่อง ร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย มีเรื่องราวเกี่ยวกับมิตรภาพระหว่างคุณลุงกระต่ายและลูกกบเจ็ดตัว เริ่มขึ้นเมื่อลูกกบบอยากใส่ชุดสวยเหมือนสัตว์ตัวอื่นที่เป็นลูกค้าคุณลุงกระต่าย เพราะคุณลุงกระต่ายเป็นช่างตัดเสื้อฝีมือดีที่ไม่เคยทำให้ลูกค้าผิดหวัง ลูกค้าทุกตัวออกจากร้านคุณกระต่ายด้วยรอยยิ้มและความสุขใจ ลูกกบพี่น้อง 7 ตัวจึงร้องขอชุดสวย ๆ บ้างว่าการตัดชุดสวย 7 ชุดให้ทันเวลาไม่ใช่เรื่องง่ายเลยสำหรับกระต่ายขรา แต่เพราะได้รู้ว่าลูกกบทั้ง 7 อยู่ในสระน้ำตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่เคียงข้างจึงทำให้คุณลุงกระต่ายสงสารลูกกบทั้ง 7 และทุ่มเทศุดีฝีมือในงานครั้งนี้ เนื้อหาเป็นการให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ถึงวัฏจักรของกบว่ามีวิวัฒนาการมาอย่างไร จนเด็ก ๆ ที่อ่านแทบไม่รู้ตัวเลยว่ากำลังเรียนรู้ชีววิทยาเบื้องต้นอยู่

เรื่องลูกแกะสามตัว

เจ้าลูกแกะทั้งสามก็คิดหาวิธีหนี โดยหลอกหมาป่ามาให้ช่วยตัดขนแกะ เพื่อจะได้นำมาถักเป็นเสื้อแสนสวย

(ลูกแกะสามตัว, น. 11)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่อง ลูกแกะสามตัว โดยมีเนื้อหาลูกแกะสามตัวออกเดินเล่นในป่าอย่างชะล่าใจ เพราะความอ่อนต่อโลกจึงถูกหมาป่าจับขังกรงเตรียมทำเป็นอาหารมื้ออร่อย ระหว่างที่หมาป่าขว่นกับการเตรียมเครื่องปรุง ลูกแกะเสนอว่าควรตัดขนพวกตนก่อนเพื่ออรรถรสในการกินและไม่ให้เสียของ ลูกแกะจะนำขนของตนมาถักเป็นเสื้อกันหนาวให้หมาป่า "เราจะถักเสื้อจากขนนุ่มยาว เป็นเสื้อกันหนาว ใส่แล้วอุ่นสบาย ขนนุ่มดำขาวนุ่ม รวากับปุ๋ยฝ้าย เสื้อกันหนาวตัวใหม่เก๋ไก๋จริง ๆ " หมาป่าหลงเชื่อฝายลูกแกะที่ถูกกร้อนจนตัวล่อนจ้อน

ก็ช่วยกันถักเสื้ออย่างขมิ้มมัน เมื่อถักเสร็จก็เรียกให้หมาป่าเข้ามาลองในกรง เสื้อกันหนาวสุดพิเศษ กลับกลายเป็นเครื่องพันธนาการมัดหมาป่าไว้แน่น ลูกแกะปิดกรงแล้วเดินกลับบ้านอย่างเบิกบานใจ หมาป่าไว้ให้เจ็บใจที่เสียรู้เด็กอีกครั้ง เป็นนิทานที่ทำให้มีความสุข ภายใต้ความสนุกนั้น นิทานเรื่องนี้ ตั้งใจบอกเด็ก ๆ ว่า หากพบวิกฤติ อย่ามัวแต่กลัวลนลาน ให้มีสติไว้แล้วจะหาทางออกได้เสมอ เหมือนลูกแกะทั้งสามพี่น้องของเรื่องนี้

เรื่องนอนแก้วสืบทัว

นอนแก้วกินทั้งวัน เลยเต็บโตไว

นั่นไง กลายร่างเป็นผีเสื้อแสนสวยแล้ว ว้าว...สีสนลวดลายไม่ซ้ำใครเลย

(นอนแก้วสืบทัว. น. 24)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่อง นอนแก้วสืบทัว โดยเนื้อหาจะพาเราไปติดตามวงจรชีวิตนอนแก้ว 10 ตัว แต่ละตัวกินไม่เหมือนกัน บางตัวกินใบไม้ เช่น ใบตำแย ใบกุหลาบ บางตัวกินแต่พืชผักและเมื่อโตสักกระยะหนึ่ง ก็มีอันต้องทำให้แยกย้ายกระจัดกระจายกันไป บางตัวถูกจับใส่โหล บางตัวหล่นไปในทะเล แต่นอนแก้วตัวที่สืบทัว กินใบแอปเปิลจนอ้วนกลมแล้ว กลายร่างเป็นดักแด้ จากดักแด้ก็กลายเป็นผีเสื้อแสนสวย วรรณกรรมเรื่องนี้ให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยบอกเล่าชนิดของนอนแก้วและผีเสื้อ รวมทั้งวงจรชีวิตของนอนแก้วผีเสื้อ จนกระทั่งกลายเป็นผีเสื้อสวยปีกสวยงาม

3.2 ด้านการรู้จักสังเกต

การรู้จักสังเกต คือการใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน เพื่อเข้าไปสัมผัสโดยตรงกับวัตถุหรือเหตุการณ์ โดยมีจุดประสงค์ที่จะหาข้อมูลซึ่งเป็นรายละเอียดของสิ่งนั้น ๆ จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวความคิดการใช้ชีวิตในด้านการรู้จักสังเกต จำนวน 2 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องกระรอกอ้วน

หากเห็นต้นไม้ออกผลแล้ว แมื่กับลูกกระรอกจะพากันชิมผลไม้เหล่านั้นว่ายังฝาดอยู่ หวานอร่อย หรือว่าใกล้เน่าไม่น่ากินแล้ว

(กระรอกอ้วน, น. 4)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องกระรอกอ้วน โดยเนื้อหาเล่าเกี่ยวกับกระรอกอ้วน เป็นลูกตัวสุดท้าย มันเป็นกระรอกเฉื่อยจะไปไหนมาไหนก็ขยับเป็นครั้งสุดท้าย วันนี้แม่พาลูก ๆ ออกมาหาผลไม้ในป่า เจ้ากระรอกอ้วนมัว แต่เถลไถลไม่เชื่อที่แม่สอนว่าอย่าอยู่ห่าง แม่กับพี่ เหยหน้าขึ้นอีกที่พวกเขาก็หายไปแล้ว มันกระโจนตามหาแม่กับพี่จนไกลก็ไม่เจอ และแล้วมัน ก็หลงทาง มันเหนื่อยและกลัวว่าจะไม่ได้กลับบ้าน มันผลอหลับไปจนค่ำ เมื่อตื่นขึ้นมาอีกครั้งก็เห็น แม่กับพี่มายืนตรงหน้า กระรอกอ้วนรีบกระโจนตามหลังแม่กับพี่ที่นำทางไปก่อน มันคงไม่กล้าเถลไถลไปอีกนานนิทานจบด้วยภาพอันอบอุ่นในบ้านโพรงไม้มีแม่กระรอกโอบกอดลูก ๆ ให้หลับอย่างสบาย จากตัวอย่างข้อความที่ยกมา เป็นการสังเกตผลไม้วามีลักษณะอย่างไร ก็เปรียบเสมือนว่าเด็กก็ควรที่จะสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวว่าเป็นอย่างไรเช่นกัน

เรื่องก๊อก ก๊อก ขอค้ำคินหนึ่งนะ

หนูสามตัวไปเที่ยวเล่นในป่าซากลับเกิดเดินหลงทางตะวันลับฟ้าไปนานแล้วหมอกก็ลงหนาขึ้นทุกที ๆ หนูสามตัวไม่รู้จะทำอย่างไรดี ลองกวาดสายตาดูรอบตัวก็เห็นบ้านหลังหนึ่งอยู่ข้างหน้าโน้น “คินนี้ เราขอค้ำที่บ้านหลังนั้นกันเถอะ”

(ก๊อก ก๊อก ขอค้ำคินหนึ่งนะ, น. 2)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องก๊อก ก๊อก ขอค้ำคินหนึ่งนะ โดยเรื่องเริ่มเมื่อหนูน้อยสามตัวเดินหลงทางไปพบบ้านที่มีเตียงนอนพร้อมผ้าห่มอบอุ่นเตาผิงและอาหาร หนูจำต้องพักนอนในบ้านด้วยความสงสัยและหวาดระแวง ต่อมาเมื่อเสียงเคาะประตู “ก๊อกก๊อกขอค้ำคินหนึ่งนะ” เป็นกระต่าย 2 ตัวขอพักด้วยจากนั้นแรคคูน 3 ตัวก็มาเคาะประตูและขอพักด้วยหนู 3 ตัว กระต่าย 2 ตัว และแรคคูน 3 ตัวจึงนอนบนเตียงเดียวกันและแล้วเหตุการณ์ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น มีเงาดำใหญ่ตรงไปยังเตียงสัตว์ฟันแทะทั้ง 8 ตัวร้องไห้กระซิก ๆ กอดกันด้วยความกลัว “โอโฮคินนี้มีแขกมาเยอะจังนะ” คำทักทายของลุงหมีใจดีเจ้าของบ้านทำให้เหตุการณ์คลี่คลาย ลุงหมีไม่ลืมที่จะทำซูปุ๋น ๆ ให้กินกันก่อนนอน ทุกตัวรวมทั้งลุงหมีเข้านอนบนเตียงเดียวกันและหลับสบายจนถึงเช้า เนื้อเรื่องสอดแทรกเนื้อหาของการหลงป่าและระแวงระวังภัยจากคนแปลกหน้า ต้องรู้จักสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อจะได้นำไปสู่ทางออกจากปัญหาที่ดีขึ้น

3.3 ด้านการสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง

การสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง คือความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็นและสามารถตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ กล้าแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของตนเองด้วยความมั่นใจและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวคิดการใช้ชีวิตด้านการสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง จำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องพราหมณ์กับแพะ

ครู่ต่อมา ชายเจ้าเล่ห์คนหนึ่งทำเป็นเดินเข้ามาหาพราหมณ์และกล่าวว่า “ท่านผู้ทรงศีลทำไมท่านแบกสุนัขไว้บนบ่าเล่า “สุนัขรี!” พราหมณ์ตะโกนอย่างขุ่นเคือง “แกตาบอดหรือไง นี่มันแพะ!”

(พราหมณ์กับแพะ, น. 9)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่อง พราหมณ์กับแพะ เรื่องมีอยู่ว่า ชายเจ้าเล่ห์ 3 คนเห็นพราหมณ์คนหนึ่ง แบกแพะมาจึงคิดอุบายหลอกเอาแพะจากพราหมณ์ ชายคนแรกร้องถามว่า “ท่านผู้ทรงศีลทำไมท่านจึงแบกสุนัขไว้บนบ่า” ทำให้พราหมณ์ไม่พอใจ เมื่อพราหมณ์เดินต่อไปได้สักพัก ชายคนที่สองก็เข้าไปถามพราหมณ์ว่า “เหตุใดท่านจึงแบกลูกวัวตาย” แล้วชายคนสุดท้ายที่ดักอยู่ข้างหน้าก็ทักว่า “เหตุใดพราหมณ์จึงแบกลา” พราหมณ์เริ่มสับสนว่าสิ่งที่ตัวเองคิดว่าเป็นแพะอาจไม่ใช่แพะอีกต่อไป ในที่สุดพราหมณ์ตัดสินใจทิ้งแพะ ชายทั้งสามจึงฆ่าแพะกินอย่างอึดหนำสำราญ เป็นการเสริมสร้างเชื่อมั่นให้กับตัวเอง ไม่หลงเชื่อคำพูดของผู้อื่น อย่างเช่นพราหมณ์ในเรื่องมีความรู้สึกสับสนและวิตกกังวล เมื่อถูกชายทั้งสามคิดกลอุบายหลอกเอาแพะไป ซึ่งเกิดจากความไม่เชื่อมั่นในตัวเอง

3.4 ด้านความพยายาม

ความพยายาม ในภาษาธรรมะใช้คำว่า วิริยะ แปลว่า ความเพียร ความพยายาม วิริยะ เป็นเหตุให้กล้าลงมือทำ และกล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวความคิดการใช้ชีวิตด้านความพยายาม จำนวน 2 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องจุด

คุณครูยิ้มแล้วพร้อมพูดว่า “เอานะ...ลองขีด ๆ เขียน ๆ ดู แล้วจะรู้ว่าเจ๋งแค่ไหน

(จุด, น. 7)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องจุด เป็นเรื่องของวาซติเด็กหญิงหน้าบูดไม่ยอมวาดอะไรเลยในชั่วโมงศิลปะ เพราะเธอคิดว่าเธอวาดรูปไม่เป็น แต่ครูไม่ลดละความพยายาม ยังคงยืนยันให้เธอลองขีดเขียนอะไรก็ได้ “เอานะ.. ลองขีด ๆ เขียน ๆ ดูแล้วจะรู้ว่าเจ๋งแค่ไหน” วาซติใช้ปากกาจิ้มลงไปบนกระดาษอย่างโกรธ ๆ กลายเป็นจุดจุดหนึ่ง วาซติไม่คาดคิดว่าครูจะเอาภาพจุดของเธอไปใส่กรอบหุรหุรา แล้วจัดแสดงไว้ในห้องศิลปะของโรงเรียน เธอภาคภูมิใจมาก และเริ่มวาดภาพอย่างจริงจัง วาซติวาดสารพัดจุดด้วยสารพัดสีที่มี สารพัดขนาดภาพของเธอ เป็นที่ชื่นชมของทุกคนที่เห็น รวมถึงเด็กชายตัวเล็ก ๆ คนหนึ่ง แต่เด็กชายรู้สึกว่าคุณไม่มีทางสร้างสรรค์งานได้อย่างนี้แน่ วาซติยื่นกระดาษให้ “เอานะ ... ลองขีด ๆ เขียน ๆ ดูแล้วจะรู้ว่าเจ๋งแค่ไหน” เด็กชายมือไม้สั่นขณะลองลากเส้น เป็นการแสดงถึงความพยายามของครูผู้ผลักดันให้วาซติวาดภาพ และนำภาพของเธอใส่กรอบเพื่อบอกว่ามันมีคุณค่า เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าหน้าที่ของครูคือความพยายามช่วยเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครองค้นหาศักยภาพที่เด็กมีและพัฒนาไปจนถึงจุดสูงสุด

เรื่องมังกรน้อยฝึกฝนไฟ

พ่อทำให้ผมรู้สึกมั่นใจ คอยอยู่เคียงข้างให้กำลังใจ และคอยสอนผมอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

(มังกรน้อยฝึกฝนไฟ, น. 8)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องมังกรน้อยฝึกฝนไฟ เป็นเรื่องราวของเบลฟีกอร์ มังกรน้อยอายุ 500 ปี เริ่มพ่นไฟได้แล้ว แต่ยังคงควบคุมระดับเปลวไฟไม่ได้ มันจะพ่นไฟแรงเต็มกำลังทุกครั้ง ทำให้เกิดความโกลาหลแบบใหม่ ๆ ขึ้นทุกที ที่มันไปยุ่ง พ่อมังกรจึงช่วยฝึกฝนวิธีควบคุมพลัง จนในที่สุดเบลฟีกอร์จึงรู้จักการพ่นไฟอ่อน ๆ ไปจนถึงการพ่นไฟแรงแบบลูกโขนได้ เมื่อควบคุมระดับเปลวไฟได้แล้ว เบลฟีกอร์นี่ก็อยากเป็นช่างตีเหล็กเหมือนพ่อ แต่ก่อนจะถึงตอนนั้น เขาจะทำอาหารให้แม่กินไปพลาง ๆ ก่อน “เมื่อแม่ได้กลิ่นขนมปังปังหอมอร่อยแม่จะยิ้มและพูดว่า “ดีมากจ๊ะ เบลฟีกอร์” นิทานเรื่องนี้มีแนวคิดในเรื่องความพยายามคือ แม้ว่าจะล้มเหลวครั้งแล้วครั้งเล่า แต่มังกรน้อยก็ยังคงเดินหน้าหัดพ่นไฟ โดยมีพ่อและแม่คอยประคับประคองไปด้วย

3.5 ด้านการพัฒนาทักษะ EF

การพัฒนาทักษะ EF เป็นกระบวนการทางความคิด (Mental process) ในสมองส่วนหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคิด ความรู้สึก และการกระทำ เช่น การตั้งใจคิดไตร่ตรอง การควบคุมอารมณ์ การยืดหยุ่นทางความคิด การตั้งเป้าหมาย วางแผน ความมุ่งมั่น การจดจำและเรียกใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ และการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนจนบรรลุความสำเร็จ ซึ่งเป็นทักษะที่มนุษย์เราทุกคนต้องใช้ มีความสำคัญยิ่งต่อทั้งความสำเร็จในการเรียน

การทำงาน รวมทั้งการมีชีวิตครอบครัว ทักษะ EF นี้ นักวิชาการระดับโลกชี้แล้วว่า สำคัญกว่า IQ จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวคิดการใช้ชีวิตด้านการพัฒนาทักษะ EF จำนวน 6 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องงานแรกของมีจิง.

วันหนึ่งแม่บอกว่า “มีจิงไปซื้อของให้แม่ได้ไหมลูก ไปคนเดียวนะ” “ไปคนเดียวหอคะ” มีจิงกระโดดตัวลอยด้วยความตกใจเพราะมีจิงยังไม่เคยออกจากบ้านไปไหนคนเดียวมาก่อนเลย “แม่อยากได้นมให้น้องแต่ตอนนี้แม่กำลังยุ่งออกไปซื้อคนเดียวได้ไหม” ได้ค่ะก็มีจิงอายุตั้งห้าขวบแล้วนะคะ

(งานแรกของมีจิง, น. 7)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องงานแรกของมีจิง เป็นเรื่องราวของเด็กหญิงอายุ 5 ขวบที่กลายมาเป็นพี่สาวคนโต ต้องทำงานแบ่งเบาภาระของแม่ วันหนึ่งแม่ได้ขอให้มีจิงออกไปซื้อนมให้น้อง เด็กหญิงตกใจเพราะเป็นครั้งแรกที่จะต้องออกจากบ้านเพียงลำพัง มีจิงรับเงินจากแม่แล้วออกเดินทางอย่างมุ่งมั่น มีจิงพบความท้าทายในรูปแบบต่าง ๆ ต้องใช้ความอดทนและความพยายามมากที่สุดในชีวิต และถึงมีจิงจะมาถึงร้านค้าแล้ว เธอยังต้องรวบรวมความกล้าตะโกนเพื่อให้เจ้าของร้านเห็นเธอด้วย ในที่สุดมีจิงก็ปฏิบัติภารกิจสำเร็จโดยมีแม่ยืนอุ้มน้องรออยู่ปลายทาง เป็นหนังสือที่พูดคุยกับเด็กไปพร้อม ๆ กับพ่อแม่ ทำให้ผู้ใหญ่เองก็ถูกคิดประเด็นสำคัญที่ถูกละเอียดในสังคมปัจจุบัน นั่นคือการพัฒนา EF ผ่านการช่วยพ่อแม่ผู้ปกครองทำงานบ้าน

เรื่องเตี๋ยนนี่

“คุณแม่ค่ากับการรอกคอยมีย์ละ อาร์ซี” พ่อถาม คราวนี้อาร์ซีไม่ได้พูดคำว่าเตี๋ยนนี่เหมือนเคยแต่เขาพูดว่า...

(เตี๋ยนนี่, น. 21)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องเตี๋ยนนี่ เนื้อเรื่องกล่าวถึงอาร์ซีลูกแรดน้อยมีวลีเด็ดที่พูดติดปากเสมอคือ “เตี๋ยนนี่” อาร์ซีร้องไว้อย่าง “จะอ่านเตี๋ยนนี่” ขณะคุณพ่อกำลังคุยโทรศัพท์ “จะเล่นเตี๋ยนนี่” เมื่อได้รับจักรยานคันใหม่ โดยที่ยังแกะกระดาษห่อของขวัญไม่เสร็จด้วยซ้ำ “จะเข้าเตี๋ยนนี่” ขณะยืนต่อแถวพร้อมเด็กอื่น ๆ ที่กำลังรอกคอยอยู่เช่นกัน จนวันหนึ่งอาร์ซีก็ได้เรียนรู้ว่าเตี๋ยนนี่อาจไม่ตีเสมอ เมื่อเขาทำงานศิลปะเสร็จแล้วนำไปติดโชว์ที่ประตูตู้เย็นโดยไม่รอให้กาวแห้งทุกอย่างจึงหลุดลงมากองกับพื้น หลังจากวันนั้นเมื่ออาร์ซีต้องรอกคอยวันเที่ยวที่กำลังจะมาถึง พ่อกับแม่ช่วยคิดวิธีการที่อาร์ซีจะรอกคอยอย่างไม่ใจร้อนได้สำเร็จ จนอาร์ซีเองยังต้อง “ว้าว” แทนคำว่า “เตี๋ยนนี่” เลยที่เตี๋ยนนี่ ปัจจุบันการรอกคอยแลดูจะเป็นเรื่องยากสำหรับเด็ก ๆ ซึ่งเด็ก ๆ ที่เป็นลูกคนเดียวมักถูกตามใจจนเป็นความเคยชิน หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนคู่มือสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่ต้องการฝึกฝนให้เด็กรอกคอยได้ ซึ่งถือเป็นพัฒนาการทักษะสมอง EF ด้านยังคิด ไตร่ตรอง หรือรู้จักยับยั้งชั่งใจโดยมีเป้าหมายเป็นแรงจูงใจ

เรื่องต่อทางรถไฟ

มีถนนขวางหน้าทำอย่างไรดีนะ

ก็ช่วยกันทำที่กันสิ

(ต่อทางรถไฟ, น. 13-14)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องต่อทางรถไฟ โดยเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก ๆ กลุ่มหนึ่งนั่งรถไฟ ฉีกฉีก ฉีกฉีก แต่พบว่าทางรถไฟยังสร้างไม่เสร็จเด็ก ๆ จึงช่วยกันต่อทางรถไฟ แต่ทางที่จะต่อนั้นไม่ได้เป็นทางเรียบบนทุ่งกว้างเท่านั้น ยังมีสิ่งขวางทางรถไฟอีกมากมายที่เด็ก ๆ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างไม่ยากเย็น เมื่อชนภูเขาก็กุดอุโมงค์ลอดไป แม่น้ำขวางหน้าก็ช่วยกันสร้างสะพานข้าม ถนนขวางก็ทำที่กั้น บึงขวางก็อ้อมทางรถไฟไปจนสามารถเชื่อมทางรถไฟสำเร็จรถไฟเปิดให้บริการ “ทุกคนขึ้นบนรถไฟ เล่นไป เล่นไป เล่นไป รถไฟบนรางรถไฟ เล่นไป เล่นไป เล่นไป” เมื่อเด็ก ๆ ในเรื่องต่อทางรถไฟจนไปพบอุปสรรคเราจะเห็น ได้ว่าเด็ก ๆ ไม่มีอาการวิตกกังวลคำตอบออกมาอย่างง่ายดายและการต่อทางรถไฟก็ง่ายดายเช่นกัน นี่คือนัยสำคัญที่หนังสือนี้ต้องการจะบอกกับเด็ก ๆ ว่าไม่มีอะไรเป็นไปไม่ได้ทางออกมีหลากหลาย ขุดอุโมงค์ก็ได้ สร้างสะพานข้ามก็ได้ ทำที่กั้นก็ได้หรือง่าย ๆ เลยก็ทำทางอ้อมไปทุกอย่างมีทางไปต่อได้แสดงถึงความสามารถในการยืดหยุ่นความคิดและการมุ่งสู่เป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งสองเรื่องนี้เป็นคุณสมบัติสำคัญของการพัฒนาทักษะสมอง EF

เรื่องบ้านแสนสุข

ลูกสิงโม่เผ โซเซไปไหน

รังนอนนี้ไง อุ่นใจแม่รอ

(บ้านแสนสุข, น. 13)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องบ้านแสนสุข มีแก่นเรื่องหลักคือความสุขที่ได้อยู่ในบ้านที่อบอุ่น เรื่องแสดงให้เห็นว่าลูกสัตว์ต่าง ๆ มีสถานที่ที่อบอุ่นปลอดภัยเหมือนกัน นั่นคือรังที่เปรียบเสมือนบ้านและในรังมักมีพ่อแม่และแม่รออยู่อย่างรักใคร่ บรรยายด้วยคำคล้องจองสั้น ๆ การพัฒนาทักษะสมอง EF ในเด็กนั้นสิ่งที่ต้องทำอันดับต้น ๆ คือการสร้างเชื่อมั่นแก่เด็กว่าเขาจะได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัว ความเชื่อมั่นเช่นนี้ ทำให้เด็กมีบุคลิกมั่นคงและจะกลายเป็นประสบการณ์ที่มีคุณภาพ สะสมอยู่ในสมองเด็กและจะถูกดึงมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการคิดและตัดสินใจของเด็กในอนาคต

เรื่องมังกรน้อยฝึกฟันไฟ

ผมตั้งใจว่าจะหอมแม่ฟอดใหญ่ ๆ แต่แทนที่จะสุดเข้าให้ชื่นใจผมกลับฟันไฟออกมาจนจุกแม่กลายเป็นสีดำแม่จึงสอนผมว่า “ฟันไฟให้เบาลงอีกนะ”

(มังกรน้อยฝึกฟันไฟ, น. 5)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องมังกรน้อยฝึกฟันไฟเป็นเรื่องราวของเบลฟีกอร์ มังกรน้อยอายุ 500 ปี เริ่มฟันไฟได้แล้ว แต่ยังควบคุมระดับเปลวไฟไม่ได้ มันจะฟันไฟแรงเต็มกำลังทุกครั้ง ทำให้เกิดความโกลาหลแบบใหม่ ๆ ขึ้นทุกที ที่มันไปยุ่ง พ่อมังกรจึงช่วยฝึกฝนวิธีควบคุมพลัง จนในที่สุดเบลฟีกอร์จึงรู้จักการฟันไฟอ่อน ๆ ไปจนถึงการฟันไฟแรงแบบลูกโขนได้ เมื่อควบคุมระดับเปลวไฟได้แล้ว เบลฟีกอร์นี่ก็อยากเป็นช่างตีเหล็กเหมือนพ่อ แต่ก่อนจะถึงตอนนั้นเขาจะทำอาหารให้แม่กินไปพลาง ๆ ก่อน เมื่อแม่ได้กลิ่นขนมปังปังหอมอร่อยแม่จะยิ้มและพูดว่า “ดีมากจ๊ะ เบลฟีกอร์” ซึ่งหนังสือเล่มนี้เป็นนิทานส่งเสริม EF ในแง่ของการยับยั้งชั่งใจและคิดไตร่ตรอง ซึ่งเหมือนกับเบลฟีกอร์ต้องรู้จักยับยั้งในการฟันไฟ ไม่ให้ฟันไฟแรงจนเกินไป เพราะจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน

เรื่องเอ๊ะ! หางของใคร
 นี่หางของใคร คิดให้รอบคอบ
 คิดได้แล้วตอบ รอบคอบกว่าใคร

(เอ๊ะ! หางของใคร, น. 15)

เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องเอ๊ะ! หางใครนะ หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องของเด็กหญิงคนหนึ่งที่จะชวนเด็ก ๆ ไปหาคำตอบว่าหางที่โผล่มาในแต่ละหน้าเป็นหางของใคร ด้วยภาพประกอบเรียงง่ายบนพื้นขาวโล่ง ๆ กับคำคล้องจองสั้น ๆ ดูผิวเผินอาจคิดว่าไม่ค่อยมีเรื่องราวอะไร แต่แท้จริงแล้วมีสิ่งสนุกชุกชอนไว้ทุกหน้า จุดเด่นที่สุดของหนังสือคือการกระตุ้นความอยากรู้ของเด็ก ๆ ด้วยการคาดเดาว่าหางที่โผล่มาให้เห็นชนิดเดียวนั้นเป็นหางของสัตว์ใดก่อนจะไปพบคำตอบในหน้าถัดไปในการคาดเดาเด็กจะต้องดึงความทรงจำ ที่เคยรู้เกี่ยวกับสัตว์ออกมาได้วัย 4-6 ปีหากได้ฝึกใช้ความทรงจำบ่อย ๆ จะทำให้สมองมีความคล่องแคล่วว่องไว ในการประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสมอง EF

4. แนวคิดด้านครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกของมนุษย์ตั้งแต่กำเนิดชีวิตมา จัดเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาแรกเริ่มของเด็กและวัยต่อ ๆ มาด้วย เพราะหน้าที่ของครอบครัวนั้น นอกจากเลี้ยงดูอบรมบุตร ยังมีหน้าที่ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ครอบครัว จากการศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดด้านครอบครัว ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านเชื้อฟังคำสั่งสอน

แนวคิดด้านเชื้อฟังคำสั่งสอนไม่ได้แค่มีบิดามารดา แต่ยังมีความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ การรู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นบถื่อ เชื้อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุข และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี การที่เยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีในเรื่องของความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณถือเป็นเรื่องที่ดี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคม การเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยอบรมและส่งเสริมพฤติกรรมของเยาวชนให้มีคุณลักษณะของการเป็นคนมีความกตัญญู ความตระหนักรู้ในคุณของบุคคล สัตว์ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวคิดครอบครัวด้านเชื้อฟังคำสั่งสอน จำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องอีกกี่คืนจะถึงวันเกิดหนู

“ไม่ใช่หนูลูก” พ่อถอนหายใจ “วันนี้ยังไม่ใช่วันเกิดของลูก ที่จริงยังต้องนอนหลับอีกตั้งสองคืน กว่าจะถึงวันเกิดของลูก” “จริงหรือจ๊ะ...” ลูกหมีถอนใจบ้าง “จริงสิลูก” พ่อหมีถอนใจอีกครั้ง “แต่ไหน ๆ เราก็ตื่นกันแล้วนี่ เราออกไปหาอะไรทำข้างนอกกันเถอะ”

(อีกกี่คืนจะถึงวันเกิดหนู, น. 5)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องอีกกี่คืนจะถึงวันเกิดหนู โดยเช้าวันหนึ่งในฤดูฝนลูกหมีลุกขึ้นจากเตียงไปปลุกพ่อเพื่อประกาศให้รู้ว่า “วันนี้เป็นวันเกิดของหนู” พ่อหมีรีบวิ่ง่วน

ออกไปหาของขวัญให้ลูกตัวน้อย แต่เดี๋ยวก่อนนะพ่อคิดขึ้นได้ว่าวันนี้ยังไม่ใช่วันเกิดของลูก “วันนี้ไม่ใช่วันเกิดของลูกนี่ยังต้องนอนหลับอีกตั้งสามคืนกว่าจะถึงวันเกิดของลูก” บทสนทนาทำนองนี้เกิดขึ้นอีกหลายครั้ง เพราะเจ้าลูกหมียังไม่มีความแม่นยำในเรื่องของวันเวลา พ่อหมีจึงสอนวิธีนับว่าต้องนอนหลับอีกกี่คืนจึงจะถึงวันเกิดของลูกส่วนตัวเองก็แอบเตรียมงานวันเกิดไว้คอยทำพ่อเตรียมทุกขั้นตอนอย่างใส่ใจไม่ว่าจะเป็นการแจกการ์ดเชิญลูกสัตว์ต่าง ๆ มาร่วมงานเมื่อลูกหมียื่นขึ้นมาในวันเกิดก็พบกับเกมเดินตามลูกโป่งจนมาถึงงานที่มีพ่อและบรรดาสัตว์ต่าง ๆ รออยู่งานดำเนินไปอย่างมีความสุขตามที่พ่อหมีวางแผนไว้ทุกประการ พ่อหมีถอนใจอย่างโล่งอกและคิดในใจว่าพรุ่งนี้เช้าคงจะได้นอนตื่นสายเสียที แต่พ่อหมีดีเด่นแทบล้มจับ เมื่อเจ้าตัวแสบมาปลุกข้างหูเพื่อถามว่า หนูต้องนอนอีกกี่คืนจึงจะถึงวันคริสต์มาส เป็นการถ่ายทอดความรักของพ่อหมีที่มีต่อลูกน้อย จะเห็นได้ว่าพ่อหมีสอนวิธีนับวันต้องนอนหลับอีกกี่คืนจะถึงวันเกิด และพ่อแม่ก็พยายามทำทุกอย่างให้ลูกมีความสุขได้จัดเตรียมงานวันเกิดทุกขั้นตอนอย่างใส่ใจซึ่งเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องใส่ใจดูแลลูกมอบความรักความอบอุ่นในทุกวันไม่ใช่แค่วันสำคัญของลูก

4.2 ด้านความรักความผูกพันในครอบครัว

แนวคิดด้านความรักความผูกพันในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นกุญแจสำคัญของการมีสุขภาพจิตที่แข็งแรงสมบูรณ์ เริ่มต้นจากความรัก ความอบอุ่นของสมาชิกรรยาที่ดีต่อกัน เมื่อมีลูกสัมพันธภาพนั้นจะขยายไปสู่ลูก ๆ ด้วย เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ซึ่งทุกคนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ มีความผูกพันทางสายเลือด ครอบครัวจึงเป็นแหล่งความรัก ความอบอุ่นที่สำคัญและยั่งยืนกว่าสัมพันธภาพใด ๆ จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวคิดครอบครัวด้านความรักความผูกพันในครอบครัว จำนวน 3 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องทายซี ทายซี หนูรักพ่อมากแคไหนด

พ่อกระต่ายก็หมอบลงใกล้ๆกระต่ายน้อย กระซิบบอกลูกพร้อมด้วยรอยยิ้ม “พ่อรักลูกตรงขึ้นไปจนถึงดวงจันทร์”

(ทายซี ทายซี หนูรักพ่อมากแคไหน, น. 7)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องทายซี ทายซี หนูรักพ่อมากแคไหน เรื่องเริ่มเมื่อลูกกระต่ายตั้งหูยาว ๆ ของพ่อมาใกล้แล้วถามว่า “ทายซีทายซีหนูรักพ่อมากแคไหน” ทำเอาพ่อกระต่ายทายเป็นลูกกระต่ายกางแขนออกกว้างเพื่อเปรียบเทียบความรักของตนให้พ่อเห็น “แต่พ่อรักลูกมากกว่า” พ่อกระต่ายกางแขนออกกว้างแน่นอนว่ากว้างกว่าความรักของลูกกระต่ายมากลูกกระต่ายไม่ยอมแพ้ชูมือขึ้นเหนือหัวเพื่อแสดงความรักที่สูงลิบสุดมือจากนั้นการแสดงว่ารักของใครมากกว่ากันก็ยิ่งใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ มาหยุดลงตรงที่ลูกกระต่ายบอกว่าจากพื้นโลกไปถึงดวงจันทร์ก่อนที่ลูกกระต่ายจะผล็อยหลับไปพ่อกระต่ายกอดลูกกระซิบแล้วกระซิบบอกลูกอย่างรักใคร่ว่า “พ่อรักลูกตรงขึ้นไปจนถึงดวงจันทร์และกลับมา” บอกถึงบางครั้งการบอกลูก ๆ ว่าพ่อรักลูกมากแคไหน เท่านั้นอาจจะยังไม่เพียงพอ สำหรับพ่อลูกกระต่ายสีน้ำตาลคู่นี้ ต่างก็มีวิธีอธิบายความรักต่อกันและกันซึ่งไม่ง่ายเลยที่จะเข้าใจ แต่ลูกกระต่ายก็รับรู้และเข้าใจแล้วว่า พ่อรักลูกมากเพียงใดแสดงถึงความรักและความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกมีความอบอุ่นและเป็นความรักที่บริสุทธิ์รักของพ่อคือรักแท้ และเป็นรักยั่งยืนที่ไม่มีข้อแม้ใดๆ

เรื่องบ้านแสนสุข

นกคาบลูกไม้	บินไปที่ไหน
รังพักนี้ไง	ป้อนให้ลูกน้อย
ลูกลิงโผผ	โซเซไปไหน
รังนอนนี้ไง	อุ่นใจแม่รอ

(บ้านแสนสุข, น. 3)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องบ้านแสนสุข เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าลูกสัตว์ต่าง ๆ มีสถานที่ที่อบอุ่นปลอดภัยเหมือนกันนั่นคือ รังที่เปรียบเสมือนบ้านและในรังมักมีพ่อและแม่รออยู่อย่างรักใคร่ สัมผัสได้ถึงความรักความอบอุ่นมีชีวิตชีวาแววตาของสัตว์ทุกตัวแสดงออกถึงความสุขที่ได้อยู่ด้วยกันมีภาพแม่ลิงโอบกอดลูกลิงอย่างรักใคร่ดูแลแล้วชวนอบอุ่นใจเป็นการแสดงออกถึงความรักที่แม่มีต่อลูก และมอบความอบอุ่นภายในครอบครัวที่มีแม่คอยดูแลเอาใจใส่ลูกอย่างใกล้ชิดเห็นได้จากภาพแววตาของสัตว์ทุกตัวแสดงออกถึงความสุขที่ได้อยู่ร่วมกัน โดยแม่ลิงโอบกอดลูกลิงอย่างรักใคร่ทำให้เกิดความอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย

เรื่องฝันไม่ร้ายค้างคาวน้อย

แม่พาค้างคาวน้อยออกมาเกาะกิ่งไม้มองดวงจันทร์ดวงกลมโต สีเหลืองนวลส่องสว่างอยู่บนฟ้า มีปูเมฆสีขาวลอยอยู่รอบ ๆ และสายลมพัดโชยมาเบา ๆ

(ฝันไม่ร้ายค้างคาวน้อย, น. 5)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องเป็นเรื่องฝันไม่ร้ายค้างคาวน้อย ที่ลูกค้างคาวฝึกออกหากินเป็นคืนแรกมันกลัวไปหมดที่กลัวที่สุดคือ กลัวจะพลัดหลงกับแม่จนเก็บไปฝันร้ายหลายคืนความกลัวของลูกค้างคาว เมื่อมีแม่อยู่ข้าง ๆ ทำให้รู้สึกอุ่นใจขึ้นบ้างว่าตนเองไม่ได้กลัวอยู่คนเดียวแม่ค้างคาวจะช่วยให้ลูกหายกลัวให้ได้ แม่ค้างคาวหาทางให้ลูกสงบใจขึ้นและหายกลัวได้ในที่สุดความมั่นคงของแม่ช่วยให้ลูกเอาชนะความกลัวได้กอดที่อุ่นใจของแม่แก้ได้ทุกอย่าง เมื่อแม่หาทางให้ลูกค้างคาวหายกลัวได้ ค้างคาวน้อยออกหากินพร้อมแม่ทุกคืนมันเก่งขึ้นเรื่อย ๆ รูปร่างของท้องฟ้าและดวงดาวมันโตขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน และรู้จักดูแลแม่เหมือนที่แม่เคยดูแลมัน ถ้าแม่รู้สึกง่วงมันจะชวนให้แม่เข้านอนและหากแม่หนาวมันก็จะกางปีกห่มให้ความอบอุ่นแก่แม่ เป็นช่วงเวลาที่เรากลัวอะไรต่อมิอะไรแต่ด้วยความรักความผูกพันของแม่ ที่ทำให้ลูกมีความมั่นคงทางจิตใจ แม่ช่วยให้ลูกเอาชนะความกลัวได้กอดที่อุ่นใจของแม่แก้ได้ทุกอย่าง ทำให้ค้างคาวน้อยหายกลัวได้ในที่สุด

4.3 ด้านการเอาใจใส่ของพ่อแม่

แนวคิดด้านการเอาใจใส่ของพ่อแม่ ช่วงท้ายของชีวิตแล้วบุตรก็มีหน้าที่ต้องดูแลบิดามารดาเป็นการตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ดังนั้นบุตรจึงมีหน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อบิดามารดาคือความกตัญญู บุตรควรต้องดูแลเอาใจใส่บิดามารดาให้เหมือนกับที่บิดามารดาดูแลเอาใจใส่ตน ดูแลให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข หาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต ดูแลยามเจ็บไข้ได้ป่วยช่วยเหลือกิจการงานหน้าที่ครอบครัวตามโอกาส บุตรควรต้องช่วยเหลือดูแลภารกิจในบ้านทั้งกิจการของครอบครัว งานอื่น ๆ ที่นอกเหนือ เพื่อให้พ่อแม่ได้มีโอกาสพักผ่อนและเป็นการแบ่งเบาภาระการดำรงวงศ์ตระกูลของพ่อแม่ให้เจริญ จากการศึกษาวิเคราะห์พบแนวคิดครอบครัวด้านการเอาใจใส่ของพ่อแม่ จำนวน 3 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องรังนี้ฝีมือแม่

แม่ของฉันทสร้างรังเล็ก ๆ ที่จริงไม่ได้สร้างเองหรอกนะ แม่ไปเจอรังของคนอื่นก็เลยออกไข่ทิ้งไว้ในนั้นพวกเธอก็มีรังเป็นของตัวเองเหมือนกันนะ! รังแสนดีที่ให้เธอได้หุนอนนุ่ม ๆ แล้วนอนหลับฝันดี

(รังนี้ฝีมือแม่, น. 19)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องรังนี้ฝีมือแม่ เนื้อเรื่องเล่าเกี่ยวกับพ่อนกแม่นกแต่ละชนิดมีวิธีสร้างรังให้ลูกที่แตกต่างกันออกไปโดยเล่าถึงนกมากมายหลายชนิด เช่น นกหัวขวานใช้จะงอยปากเจาะต้นไม้จนได้โพรงเป็นรังอาศัย นกฮัมมิงสร้างรังเป็นรูปถ้วยขนาดเล็กจิ๋วด้วยใยแมงมุมและหญ้าอ่อน ในขณะที่นกกาเหว่าไม่สร้างรัง แต่แอบไข่ในรังนกอื่น เพนกวินจักรพรรดิใช้หลังเท้าของพ่อนกเป็นรัง นกเหยี่ยวขุดพื้นบริเวณช่องหน้าผาให้เป็นหลุมแล้วปูด้วยเศษหญ้าและกิ่งไม้ นกกระเจิบสร้างรังรูปโดม ฯลฯ พ่อแม่ผู้ปกครองยังสามารถนำความรักของพ่อแม่ นกที่ช่วยกันสร้างรังและพุ่มฟักไข่มาเปรียบเทียบกับความรักของพ่อแม่ เพื่อให้เห็นความสำคัญของความผูกพันและความสำคัญของสถาบันครอบครัว พูดถึงแม่และพ่อนกแต่ละชนิด มีวิธีการสร้างรังเพื่อลูกน้อยแตกต่างกัน ความรักของพ่อแม่ที่ช่วยกันสร้างรังและพุ่มฟักไข่มาเปรียบเทียบกับความรักของพ่อแม่เพื่อให้เห็นความสำคัญของความผูกพันและความสำคัญของสถาบันครอบครัว บทบาทของพ่อและแม่ในการช่วยกันเลี้ยงดูลูก

เรื่องหนูรักแม่ขึ้นทุกวัน

ลูกหมีและแม่หมีเดินผ่านทุ่งหญ้า เจอกระต่ายวิ่งเล่นกัน “ตอนลูกเพิ่งเกิด ลูกตัวเล็กเท่ากระต่ายนี่แหละ” แม่หมีบอกอย่างอ่อนโยน “ตอนนี้หนูตัวโตขึ้นเยอะแล้วนะ” ลูกหมีพูดอย่างภูมิใจ “แม่จำเราไปปิ่นกุเขากันไหมจะ หนูอยากปิ่นขึ้นไปให้ถึงยอดเขาเลยละ ที่ตรงนั้น หนูจะได้เอ้อมถึงพระจันทร์ได้นะ”

(หนูรักแม่ขึ้นทุกวัน, น. 5)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องหนูรักแม่ขึ้นทุกวัน เนื้อเรื่องเกี่ยวกับแม่หมีและลูกหมีอาศัยอยู่ในป่าสองแม่ลูกเดินเล่นไปเรื่อย ๆ จนพบกับกระต่ายสูงขี้จิ้งจอก กวาง นาก จนตกคำสองแม่ลูกก็รอดูพระจันทร์ขึ้น แม่หมีถือเป็นแม่ที่มหัศจรรย์สามารถอธิบายทุกสิ่งที่ผ่านมาในชีวิตลูกหมีให้เป็นเรื่องน่าสนใจได้และทำให้ลูกน้อยได้เรียนรู้ตลอดเวลา เช่น ตอนแรกเกิดลูกหมีมีขนาดเท่ากระต่ายสองแม่ลูกเคยเล่นเป่าดอกแดนดิไลอันเหมือนพ่ोजิ้งจอกกับลูกและรู้สึกลัวเหมือนการส่งจูบที่ปลิวไปทั่ว ที่สำคัญแม่หมีคอยให้กำลังใจลูกเมื่อผิดหวังลูกหมีพ่อดวงจันทร์อยู่ไกลและคงไม่สามารถเอ้อมถึงแม่อธิบายให้ฟังว่าไม่มีใครไปถึงแม่แต่นก แต่ลูกหมีก็ยังมีเงาสะท้อนของพระจันทร์ในแอ่งน้ำเป็นพระจันทร์ส่วนตัวอยู่ นอกจากให้ความสำคัญกับความผูกพันระหว่างแม่กับลูก ยังทำหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยงให้คุณแม่ที่แม่หมีและลูกหมีทำได้ เช่น การปิ่นพายวิ่งเล่นในที่โล่งกว้างแข่งกันว่ายน้ำและดูดาวทักชะการเล่นเหล่านี้ไม่ยากเพราะแทบไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ใด ๆ นอกจากหัวใจและเวลาและที่สำคัญว่าวันนี้ได้ใช้เวลาอยู่กับลูก

เรื่องฉันมีความสุขจังเลย

ฉันมีความสุขจังเลย ได้กอดแม่ กอดพ่อ กอดคนที่เรารัก เวลาแม่กอด คนที่เรารักกอดเรา เรารู้สึกอบอุ่น รู้สึกสบายใจ

(ฉันมีความสุขจังเลย, น. 20)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมเรื่องฉันมีความสุขจังเลย โดยมีเนื้อเรื่องเล่าถึงสิ่งที่รำลือมอยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นลมพัด กิ่งไม้ไหว ดอกเฟื่องฟ้าสีชมพูสดปลูกไว้หน้าบ้าน เสียงนกกาเหว่า เสียงฝนตกกลิ่นหอมไอดิน ไข่เจียวไข่ดาวที่แม่ทอด ให้การเล่นกลางแจ้งกับเพื่อนจนได้ผล รongเท้าคูใหม่ทดแทนคู่เดิมที่เล็กไปเสียแล้วและกอดพ่อแม่ ภาพประกอบเน้นความเรียบง่ายโทนสีอบอุ่นสดใสมีรายละเอียดน่ารัก เช่น หอยทากคลานตามพื้น เต้าทองเกาะใบไม้ แมงกบกางใบไม้เป็นร่มให้ลูก ภาพเปิดเรื่องน่าประทับใจเด็กน้อยสองพี่น้องเท้าคางอยู่ริมหน้าต่างมองดูต้นเฟื่องฟ้าใหญ่ที่แม่คลุมบ้านปลิวลู่ลมอย่างสบายอกสบายใจนอกบ้าน มีสุนัขแมวกบหอยทากและนกน้อยเกาะอยู่บนพื้นหญ้า ภาพถ่ายทอดความรู้สึกกับผู้อ่านได้ดีมาก ส่วนการใช้ภาษาก็เรียบง่าย แต่งงดงามและจับใจ ฉันมีความสุขจังเลยนกกาเหว่าเกาะอยู่บนยอดไม้ร้องเว้าเว้าตอนเช้าทุกวัน และฉันมีความสุขจังเลย บางวันฝนจะตกเสียงน้ำฝนตกเปาะแปะบนหลังคาบ้าน พื้นดินชุ่มฉ่ำและมีกลิ่นไอดินระเหยหอมจิ้ง แสดงถึงความรักที่แม่มีต่อลูก โดยการดูแลเอาใจใส่ทั้งเรื่องกินและเลี้ยงดูลูก มอบความอบอุ่นต่อครอบครัวด้วยความรักความผูกพัน ครอบครัวนั้นก็เหมือนบ้าน และบ้านก็เหมือนความสบายใจที่เราได้รับรู้ได้ตั้งแต่เล็กจนโต

5. แนวคิดด้านสังคม

แนวคิดด้านสังคม คือ ชีวิตของมนุษย์ที่ต้องสัมพันธ์กับสังคม เด็กจึงต้องเรียนรู้สังคม โดยเริ่มต้นจากเรียนรู้สัมพันธ์ภาพจากครอบครัว แล้วขยายไปสู่สังคมได้ในอนาคต แนวคิดด้านสังคม จึงทำให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักการใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคม การปรับตัวเข้าสังคมภายนอกได้รับรู้ความเป็นไปของสังคมในแง่ต่าง ๆ และทำให้เด็กต้องเรียนรู้ กติกา บทบาท ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนการยอมรับความแตกต่างของคนในสังคม เมื่อเด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสังคมเหล่านี้ได้ และรับมือกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้ และมีทัศนคติว่าทุกปัญหาทางแก้ไขมีหนทางไหนบ้างที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ดังนั้นการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และปรับตัว เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข จากการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือติดดาว พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดด้านคุณธรรมดังต่อไปนี้

5.1 ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวคิดสังคมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการสอนในเรื่องการรู้จักการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เช่น การพึ่งพาอาศัยให้ช่วยเหลือกัน มีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม จำนวน 3 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องจอมขโมยหนังสือ

น้ำตาไหลรินจากดวงตาของสัตว์น้อย เขาเริ่มร้องไห้สะอึกสะอื้น “ฉันรู้ว่า ฉันทำผิด แต่เธอไม่เห็นเธอว่า ฉันไม่เคยมีใครมาอ่านหนังสือนิทานให้ฟังเลย” เอลิชามองสัตว์น้อยตัวนี้ แล้วถอนหายใจ เขาดูหน้าสงสารมาก ถ้าเขามีพ่อหรือแม่ มาอ่านหนังสือนิทานให้เขาฟังบ้าง เขาก็คงจะทำตัวดีกว่านี้

(จอมขโมยหนังสือ, น. 7)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องจอมขโมยหนังสือ เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า ณ หมู่บ้านโพรงไม้เมื่อเวลาค่ำมาถึง ทุกบ้านจะมีการอ่านนิทานให้ลูกฟังอย่างมีความสุข แต่แล้วหนังสือนิทานเล่มแล้วเล่มเล่าก็เริ่มหายไป จากความสุขในยามค่ำกลับกลายเป็นความหวาดระแวงเข้าแทนที่ กระจ่ายสาวชื่อ เอลิชา บราวน์ จึงคิดวิธีจับหัวขโมยโดยใช้หนังสือของตัวเองเป็นเหยื่อล่อ จนจับขโมยได้แต่โฉมหน้าของขโมยกลับทำให้เอลิชาสงสาร เพราะมันเป็นเพียงเจ้าตัวจิ๋วที่ไม่มีพ่อแม่อ่านหนังสือให้ฟัง เอลิชาให้เจ้าตัวจิ๋วนำหนังสือมาคืนทุกบ้านจนเรียบร้อยและเล่าเรื่องทั้งหมดให้เพื่อนบ้านรู้เพื่อหาทางช่วยเจ้าตัวจิ๋ว เรื่องจบลงอย่างมีความสุขเมื่อทุกบ้านยินดีให้เจ้าตัวจิ๋วผู้อยากฟังนิทานร่วมฟังนิทานยามค่ำด้วยกัน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิด ในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยที่หัวขโมยจิ๋วอาจถูกตีความว่าเป็นเด็กที่ขาดโอกาสเข้าถึงหนังสือ และขาดคนดูแลเอาใจใส่ เอลิชาจึงเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ที่มีเมตตาแบ่งปันความสุขผ่านนิทาน สิ่งที่เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากหนังสือเล่มนี้คือ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการรับผิดชอบในความผิดที่ได้ทำไป คุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นทักษะที่ใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี

เรื่องดาวดวงนั้นของฉันคนเดียว

สัตว์ทุกตัวจ้องไปที่ดาวยิ้มแป้น ต่างยื้อแย่งที่จะคว้าดาวมาเป็นของตน ตอนนี้ไม่มีใครสนใจแสงสวย ๆ ของมันแล้ว และไม่มีใครมีความสุขเหมือนเมื่อก่อน

(ดาวดวงนั้นของฉันคนเดียว, น. 17)

จากข้อความข้างต้น เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องดาวดวงนั้นของฉันคนเดียว เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า นากน้อยนั้นมีความสุขอยู่สองอย่างคือ บริการแจวเรือให้สัตว์ต่าง ๆ ข้ามฝากได้อย่างปลอดภัย และเฝ้าดูดวงดาวยิ้มแป้น ส่องแสงระยิบระยับ เช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ บรรดาสัตว์ต่างจินตนาการว่าจะเก็บดวงดาวยิ้มแป้นไว้เป็นสมบัติส่วนตัว บ้างก็จะเอาไปทำโคมไฟ บ้างก็จะใช้แทนล้อรถหรือแม้แต่เป็นของเล่นให้ลากไปมาจนเกิดการแข่งขัน เพื่อครอบครองเป็นเจ้าของดาวอย่างเอาเป็นเอาตาย พวกสัตว์พากันลงเรือแจวของนากน้อยเพื่อเดินทางไปที่หน้าผา ด้วยความหวังว่าจะสอยดาว แต่ว่าทั้งหมดต้องพบกับความผิดหวัง ไม่มีใครไปได้สูงพอที่จะคว้าดาวลงมาได้แต่สุดท้ายนากน้อยคิดหาทางออกได้และในเรื่องที่สัตว์ทุกตัวถือใบบวรอแบ่งดวงดาวตามวิธีที่นุ่มนวลของนากน้อยนั้นงดงามที่สุด เพราะสามารถเปลี่ยนการแข่งขันให้เป็นการแบ่งปันได้อย่างน่ารัก และนำมิตรภาพกลับคืนสู่ชุมชนได้ในที่สุด จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิด ในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีทักษะการเข้าสังคม มีการปลูกฝังเรื่องการแบ่งปันซึ่งกันและกันของกลุ่มเพื่อน จะเห็นได้จากสัตว์ทุกตัวทำการแข่งขันกันเพื่อที่จะเอาดาวมาเป็นของตนเอง แต่ก็ไม่มีใครสามารถไปได้สูงพอที่จะคว้าดาวลงมาได้ และสุดท้ายนากน้อยก็หาทางออกได้และนำดาวมาแบ่งเพื่อน ๆ ได้อย่างสันติโดยไม่

สูญเสียมิตรภาพดี ๆ ไปซึ่งเป็นเรื่องที่ยากยิ่งในสังคมปัจจุบันที่ต้องแก่งแย่งกัน จึงเป็นการแสดงถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

เรื่องสี่สหายกับต้นไม้ 100 ต้น

เมื่อข้ามฝั่งมาแล้วสี่สหายจึงเริ่มแจกต้นไม้ ลูกหมี่ให้ต้นไม้คุณหนู ส่วนลูกหมาให้ต้นไม้พี่สิงโต แต่พี่สิงโตมือขวาก็อับันได มือซ้ายถือสายยาง เลยต้องวางต้นไม้ไว้บนหัว ระวังหล่นนะ

(สี่สหายกับต้นไม้ 100 ต้น, น. 19)

จากข้อความข้างต้นเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องสี่สหายกับต้นไม้ 100 ต้น เป็นเรื่องของลูกหมา ลูกหมี่ลูกหมูและลูกเสือ ที่อาสา นำต้นไม้กล้าจำนวน 100 ต้น ไปแจกจ่าย ทั้งหมดขึ้นรถไฟข้ามแม่น้ำ ระหว่างทางมีสัตว์ประหลาดคอยแอบข่มขู่ตัดต้นไม้ สี่สหายจึงแจ้งคุณลุงตำรวจ สี่สหายเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ หลายที่ รวมทั้งสถานีอวกาศ ซึ่งดูน่าตื่นตาตื่นใจ รู่ ๆ คลื่นลูกใหญ่ก็ซัดเข้ามาเพราะปลาหวายเข้าฝั่ง จนสัตว์ประหลาดตกใจ ลนลาน และถูกจับกุมจนได้ สี่สหายมอบต้นไม้ต้นสุดท้ายแก่คุณวาท แล้วเดินทางกลับบ้านเพื่อปลูกต้นไม้ของตนเองบ้าง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิด ในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะตัวละครในเรื่องได้ทำงานร่วมกัน มีจิตอาสา และความเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยที่สี่สหายร่วมมือร่วมใจกันแจกจ่ายต้นไม้กล้า แม้ต้องเผชิญอุปสรรคมากมาย แต่ก็ช่วยกันจนสำเร็จ

5.2 ด้านมิตรภาพ

แนวคิดสังคมด้านมิตรภาพ เป็นการสอนในเรื่องการเลือกคบเพื่อนที่ดี การอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต้องมีความไวใจซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน และรักใคร่ปรองดองกัน ไม่หลอกลวงหรือทำให้เจ็บช้ำน้ำใจกัน จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านมิตรภาพ จำนวน 2 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องมาร์สแมนกับยายเช้า

มาร์สแมนอ่อนไหว มาร์สแมนหะเหาะฟุ้งหะยานได้ รีบไปช่วยยายเช้า

(มาร์สแมนกับยายเช้า, น. 9)

จากข้อความข้างต้นเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องมาร์สแมนกับยายเช้า เรื่องมีอยู่ว่าเช้าวันหนึ่ง ยายเช้าชวนมาร์สแมนไปเที่ยวอวกาศ ในอวกาศช่างกว้างใหญ่ และมีสิ่งต่าง ๆ มากมาย ยายเช้าขับยานอยู่สักครู่ใหญ่ ก็ถูกมนุษย์ต่างดาวยิงลำแสงลูกไฟใส่ จนฝาครอบยานอวกาศเปิดออกทำให้ยายเช้ากระเด็นออกมา มาร์สแมนช่วยคว้ายายเช้า กลับเข้ายานได้ทัน ยายเช้าขับยานต่อไปเรื่อย ๆ เสียงสัญญาณเตือนเชื้อเพลิงหมดก็ดังขึ้น การเยือนอวกาศครั้งนี้อาจล้มเหลว ยายเช้าและมาร์สแมนจะทำอย่างไรต่อไป จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดในด้านมิตรภาพ โดยการแทรกเรื่องความเอาชนะอุปสรรคด้วยมิตรภาพที่ไม่ทิ้งขว้างกัน และได้เห็นความรักของเพื่อนต่างวัยที่มีให้กันอย่างเป็นมิตร ไม่ว่าจะเป็นเพศไหน อายุต่างกันเพียงใดก็สามารถช่วยเหลือกัน และเป็นมิตรที่ดีต่อกันได้

เรื่องบทเรียนเจ้าป่า

สัตว์ทั้งสามกลับไปหาสิงโตรายงานว่าไม่เจอสัตว์ให้ล่าสักตัว และต่างแย่งกันสละชีวิตให้สิงโตกินตนเป็นอาหารแทน แล้วก็ไปไปตามคาดไว้ อูฐผู้แสนซื่อพูดขึ้นว่า “นายที่เคารถ โปรตกินข้าดีกว่า พวกเขาทำประโยชน์ให้แก่ท่านได้มากกว่าข้านี้นัก”

(บทเรียนเจ้าป่า, น. 21)

จากข้อความข้างต้นเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องบทเรียนเจ้าป่า เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า สิงโตเจ้าป่ามีข้ารับใช้ 3 ตัว ได้แก่ กา สุนัขจิ้งจอก และเสือดาว อยู่อย่างไม่อดอยากจากการรอกินซากเหยื่อที่เหลือจากสิงโต อยู่มาวันหนึ่ง สมุนทั้งสามของเจ้าป่านึกอยากกินเนื้ออุฐจึงเสนอให้สิงโต ออกล่าอุฐในทะเลทรายที่ร้อนระอุ ทำให้อุ้งเท้าของสิงโตพอง อุฐใจดีให้สิงโตขี่หลังกลับมา สิงโตสำนึกในความมีน้ำใจของอุฐ จึงรับอุฐมาอยู่ด้วย แม้ว่าจะเป็พวกเดียวกันแล้ว แต่กา สุนัขจิ้งจอก และเสือดาวก็ยังคงอยากลองกินเนื้ออุฐ จึงออกอุบายทำที่แย่งกันอาสาเป็นเหยื่อให้สิงโตกินในฐานะ ทาสผู้ซื่อสัตย์ อุฐหลงกลอุบายเสนอตัวเองเป็นเหยื่อเช่นกัน แต่สิงโตรู้เท่าทัน จึงประกาศว่าจะกิน สัตว์สามตัวแรกก่อน ทำให้ทั้งสามตัวหนีเตลิดไป จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดในด้านมิตรภาพ คือการเลือกคบเพื่อน การถนอมน้ำใจและมิตรภาพ ไม่ไว้ใจใครง่าย ๆ สิงโตแม้จะเป็นราชาแห่งป่า แต่ก็ไม่เลือกคบเพื่อนผิด จนเกือบเสียเพื่อนที่จริงใจเช่นอุฐ

5.3 ด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์

แนวคิดด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เป็นการสอนให้รู้ว่าทุกคนที่เกิดมามีความเท่าเทียมกันในสังคม โดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น เชื้อชาติ เพศ สีผิว ศาสนา และสอนให้เราเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ จำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องยิ่งกว่าชนะ

นับจากวันนั้น พวกเด็ก ๆ ก็ฝึกซ้อมกีฬากันอย่างขยันขันแข็ง ช้างน้อยชิงช้าคอยช่วยเหลือเพื่อน ๆ อย่างเต็มที่ ในวันที่เดือดร้อน ช้างน้อยชิงช้าจะมาพร้อมกับน้ำดื่มเย็น ๆ ชื่นใจ

(ยิ่งกว่าชนะ, น. 5)

จากข้อความข้างต้นเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องยิ่งกว่าชนะ เนื้อเรื่องมีอยู่ว่าในการแข่งขันกีฬาสี่ ณ โรงเรียนลูกสัตว์ นักเรียนทุกตัวขยันฝึกซ้อมและเตรียมงาน ยกเว้นชิงช้าที่ไม่สามารถร่วมแข่งขันได้ เพราะเป็นเด็กพิเศษ ชิงช้าทำได้เพียงเป็นกองเชียร์และบริการน้ำเย็น แต่แล้วเหตุการณ์ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น เมื่อฝนตกทั่วทั้งป่า ร้ว จนสนามเต็มไปด้วยน้ำ ไม่สามารถจัดงานได้ทุกตัวต่างผิดหวังทำอะไรไม่ถูก ยกเว้นชิงช้าที่ไม่รอช้า รีบสูบน้ำออกจากสนามด้วยวงที่เป็นเสมือนเครื่องสูบน้ำส่วนตัว ทุกตัวจึงมาช่วยชิงช้าวิดน้ำ จนสามารถแข่งขันกีฬาต่อได้ หลังจบการแข่งขันมีการมอบเหรียญรางวัลแก่ผู้ชนะการแข่งขัน คุณครูและเพื่อนไม่ลืมที่จะให้รางวัล “ยิ่งกว่าชนะเลิศ” แก่ช้างน้อย ขวัญใจเหล่าเพื่อน ๆ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิด ในด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยการสอนให้เปิดใจมองคุณค่าของความเป็นเพื่อนมนุษย์ ชิงช้าได้พิสูจน์ให้เห็นว่าความแตกต่างของรูปลักษณ์ภายนอกเป็นประเด็นที่ควรมองข้าม แล้วเลือกที่ความสามารถ และความงดงามของจิตใจของแต่ละคน

5.4 ด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์

แนวคิดสังคมด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นการสอนให้เด็กเกิดความรักในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีปลูกฝังโดยการนำหลักการต่าง ๆ ของในหลวงมาทำให้เกิดความรักชาติและแผ่นดินเกิดของตนเองยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ จำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องเรารักในหลวง

“ทำไมในหลวงต้องสร้างถนนเพิ่มล่ะครับ” เพราะท่านอยากให้เราเดินทางสะดวก เมื่อไม่สบายก็เดินทางไปหาหมอได้ทันเวลา จะชนผักผลไม้จากสวนไปขายก็รวดเร็ว ของก็สดใหม่ไม่เน่าเสีย ขายได้ราคาดี

(เรารักในหลวง, น. 7)

จากข้อความข้างต้นเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่องเรารักในหลวง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยตลอดรัชสมัย ดำเนินเรื่องด้วยการถาม-ตอบระหว่างคู่พ่อลูก ลูกมีคำถามเกี่ยวกับพระองค์ท่านมากมาย เช่น ทำไมพ่อถึงรักในหลวง ทำไมในหลวงต้องถือแผนที่ในหลวงเรียกฝนได้จริงหรือ ทำไมทรงอนุรักษ์ป่า ทำไมทรงสร้างถนน ฯลฯ ซึ่งพ่อก็ตอบได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย คำถามสุดท้ายคือ ในขณะที่ทรงงานหนักถึงเพียงนี้ในหลวงทรงทำสิ่งใดให้พระองค์เองบ้าง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ จากการตั้งคำถามตอบของพ่อลูกเกี่ยวกับพระกรณียกิจของในหลวง แฝงไปด้วยการเคารพและสรรเสริญในหลวงที่ท่านทรงงานหนักเพื่อประชาชนคนไทยให้มีความอยู่ดีกินดีมาโดยตลอด ปลูกฝังให้ลูกรักและหวงแหนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างหาที่เปรียบไม่ได้

5.5 ด้านมารยาททางสังคม

แนวคิดสังคมด้านมารยาททางสังคม เป็นการสอนให้รู้จักกาลเทศะในการปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ รู้จักมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยการไม่แสดงกิริยาท่าทางที่ไม่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น จากการศึกษาวิเคราะห์พบคุณธรรมด้านมารยาททางสังคมจำนวน 1 เรื่อง รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องกระต๊ากกระต๊าก กระต๊อกกระต๊าก

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เวลายายเข้าหาวก็จะเอามือปิดปาก เวลายายเข้าหัวเราะก็จะเอามือปิดปาก เพราะยายเข้ากลัวต๊กแตนจะเข้าไปในท้องของยายเข้า กระต๊ากกระต๊ากกระต๊อกกระต๊ากอยู่ในท้องของยายเข้า

(กระต๊ากกระต๊าก กระต๊อกกระต๊าก, น. 23)

จากข้อความข้างต้นเป็นวรรณกรรมเรื่องกระต๊ากกระต๊าก กระต๊อกกระต๊าก เรื่องมีอยู่ว่า ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มียายคนนึงชื่อยายเข้า ยายเข้าเป็นคนชอบหาวแล้วไม่ยอมปิดปาก วันหนึ่งยายเข้าหาวแล้วไม่ยอมปิดปากจึงทำให้มีต๊กแตนบินเข้าไปในท้องของยายเข้า ยายเข้าคิดว่าต๊กแตนตายแล้ว แต่ต๊กแตนยังไม่ตายและดินอยู่ในท้องของยายเข้า ยายเข้าจึงรีบไปปรึกษาเพื่อนว่าจะต้องทำอย่างไรให้ต๊กแตนตาย เพื่อนจึงบอกให้ยายเข้ากลืนนก แมว หมา และเสีลงไปเพื่อให้สัตว์ที่กลืนลงไปนั้นไปไล่กัดสัตว์แต่ละตัวที่กลืนลงไป เพื่อทำให้ต๊กแตนที่ติดอยู่ในท้องของยายเข้าจะได้ตาย แต่ก็ไม่สำเร็จสัตว์ที่กลืนไปนั้นได้นอนหลับอยู่ในท้องของยายเข้า สุดท้ายยายเข้าได้กลืนข้างลงไป ทำให้ข้างที่กลืนลงไปแน่นอยู่ในท้องของยายเข้า ทำให้ยายเข้าสะอึก เพื่อนของยายเข้าจึงบอกให้ยายเข้าไปดื่มน้ำ ยายเข้ารีบดื่มน้ำ ดื่มน้ำไปทั้งหมดสิบแก้วทำให้น้ำท่วมท้องของยายเข้า สัตว์ทุกตัวที่อยู่ในท้องจึงไหลออกมาจนหมด หลังจากนั้นมาเวลายายเข้าหาวก็เอามือปิดปากไว้ตลอด แม้แต่เวลายายเข้าหัวเราะก็เอามือปิดปากไว้เพราะยายเข้ากลัวต๊กแตนจะมาติดกระต๊ากกระต๊าก กระต๊อกกระต๊ากอยู่ในท้องของยายเข้าอีก

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิด ในด้านการมีมารยาททางสังคม สอนให้เด็กรู้จักใช้มือปิดปากเวลาหาวหรือเวลาหัวเราะ เพื่อให้เกิดความเคยชินและไม่อ้าปากกว้างในที่ที่มีคนเยอะหรือที่สาธารณะ จะทำให้ดูไม่มีมารยาทต่อคนรอบข้างและสังคมภายนอก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีดวงนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีดวงนี้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น 48 เรื่อง แบ่งเป็นวรรณกรรมและวรรณกรรมแปล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีดวงนี้ จำนวนทั้งสิ้น 48 เรื่อง แบ่งเป็นวรรณกรรมและวรรณกรรมแปล พบแนวคิดในวรรณกรรมทั้งหมด 5 แนวคิด คือ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านการใช้ชีวิต แนวคิดด้านครอบครัว และแนวคิดด้านสังคมและสันติภาพ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านคุณธรรม พบว่ามี 6 ประเด็นคือ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความเสียสละ ด้านความช่วยเหลือ ด้านความเมตตากรุณา และด้านความรับผิดชอบ ด้านการให้อภัย ผู้เขียนเสนอแนวคิดที่ว่า เด็กต้องรู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็เพื่อนหรือคนในสังคมก็ต้องรู้จักการให้อภัยต่อกัน ด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสนอแนวคิดที่ว่าเด็กต้องรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ด้านความเสียสละ เสนอแนวคิดว่าการช่วยเหลือกันคือสิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้ และช่วยเหลือเพื่อน ๆ อยู่เสมอ ด้านการเมตตากรุณาเสนอแนวคิดที่ว่าเด็กต้องมีเมตตากรุณาต่อสัตว์หรือเพื่อนมนุษย์ในสังคม และด้านการรับผิดชอบเสนอแนวคิดที่ว่า ความรับผิดชอบคือสิ่งที่เด็กทุกคนพึงมีและปฏิบัติให้ได้เพื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ของสังคม
2. แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่ามี 1 ประเด็นคือ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ผู้เขียนเสนอแนวคิดที่ว่า เด็กควรได้รับการปลูกฝังในเรื่องของการรักษาหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ
3. แนวคิดด้านการใช้ชีวิต พบว่ามี 5 ประเด็นคือ ด้านการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ด้านการรู้จักสังเกต ด้านการสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง ด้านความพยายาม และด้านการพัฒนาทักษะ EF ด้านการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาผู้เขียนเสนอแนวคิดที่ว่า เด็กต้องมีการเรียนรู้อย่างสมวัย รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างมีไหวพริบ เด็กที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นจะทำให้ตนรอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้ ด้านการรู้จักสังเกต เสนอแนวคิดว่าการที่เด็กรู้จักสังเกตจะทำให้เด็กจดจำสิ่งรอบตัวได้อย่างแม่นยำ ด้านการสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง เสนอแนวคิดว่าการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเด็กจะทำให้เด็กมีความกล้าคิดกล้าทำกล้าแสดงออกได้ดีในการใช้ชีวิตในสังคม ด้านความพยายาม เสนอแนวคิดว่าการที่เด็กมีความพยายามจะทำให้เด็กรู้จักอดทนพยายามทำสิ่งที่

ตัวเองต้องการได้อย่างสำเร็จไปได้ด้วยดี และด้านการพัฒนาทักษะ EF เสนอแนวคิดที่ว่า เด็กในวัยที่จะเจริญเติบโตต้องได้รับทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์ในช่วงวัยต่อไป

4. แนวคิดด้านครอบครัว พบว่ามี 3 ประเด็นคือ ด้านเชื่อฟังคำสั่งสอน ด้านความรักความผูกพันในครอบครัว และด้านการเอาใจใส่ของพ่อแม่ ด้านเชื่อฟังคำสั่งสอน ผู้เขียนเสนอแนวคิดที่ว่าเด็กจะเติบโตไปเป็นคนที่ดีได้ต้องได้รับฟังคำสั่งสอนจากพ่อแม่และครอบครัว ด้านความรักความผูกพันในครอบครัว เสนอแนวคิดที่ว่า ความรักความอบอุ่นในครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเติบโตและพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี และด้านการเอาใจใส่ของพ่อแม่ เสนอแนวคิดที่ว่า พ่อแม่ควรที่จะรักและใส่ใจเด็กเพื่อให้เด็กเติบโตมาในครอบครัวที่ดีและเป็นคนดีได้ด้วยการเอาใจใส่ของพ่อแม่

5. แนวคิดด้านสังคม พบว่ามี 5 ประเด็นคือ ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้านมิตรภาพ ด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ และด้านมารยาททางสังคม ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่กับผู้คนในสังคมภายนอกได้อย่างมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านมิตรภาพ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นมิตรต่อกันของคนในสังคมหมู่่มาก ด้านการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์บนโลก ไม่ว่าจะ ผิวสีอะไร คือมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์ด้วยกันทั้งหมด ด้านการสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ เสนอแนวคิดที่ว่า เด็กต้องรู้จักที่จะรักชาติและสรรเสริญพระมหากษัตริย์อันเป็นประมุขต่อชาติบ้านเมือง และด้านมารยาททางสังคมเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักรักษามารยาทที่งดงามในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมได้อย่างเหมาะสมที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดี 48 เรื่อง ซึ่งได้พบแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนทั้งหมด 5 แนวคิด คือ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านการใช้ชีวิต แนวคิดด้านครอบครัว และแนวคิดด้านสังคมและสันติภาพ ซึ่งในวรรณกรรมสำหรับเด็กแต่ละเรื่องได้ปรากฏแนวคิดที่แตกต่างกันไป บางเรื่องมีแนวคิดที่ปรากฏมากกว่า 1 แนวคิด ตัวอย่างเช่น เรื่องร้านตัดเสื้อคุณกระต่าย ของชาบุระ โทโมโกะ แปลโดยมารินา โคบายาชิ และพรอนงค์ นิยมคำ โดยเนื้อหานั้นนอกจากจะมุ่งเน้นให้เห็นถึงแนวคิดด้านคุณธรรมในเรื่องของความมีเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับผู้อื่นแล้ว ยังสอดแทรกแนวคิดด้านการใช้ชีวิตในเรื่องของการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา โดยได้ให้ความรู้ในเรื่องวงจรชีวิตของกบ ทำให้เด็กที่ได้มาอ่าน แทบไม่รู้ตัวเลยว่ากำลังเรียนรู้ชีววิทยาเบื้องต้นผ่านหนังสือเล่มนี้ จากวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจำนวนทั้งหมด 48 เรื่อง แนวคิดที่ปรากฏมากที่สุด คือ แนวคิดด้านการใช้ชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เขียนได้มองเห็นถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตของเด็กในช่วงอายุ 4-6 ปีเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้เขียนต้องการให้ความรู้ ความชำนาญ หรือทักษะทั้งภายนอกและภายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้กับตนเอง และสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้นั้นมาปรับใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ซ้ำอีกครั้ง ปรับตัวและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งลาวัลย์ ละอานา. (2557 : 34-35) ที่ระบุว่าทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในการจัดการ

กับปัญหา หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์พร้อมในทุกด้านของชีวิต คือ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และปัญญาสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขและประสบความสำเร็จ ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จึงเป็นความสามารถของเด็กวัยแรกเกิดถึง 6 ปีในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในการดำรงชีวิต การปรับตัวหรือการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมเพื่อเกื้อกูลให้เด็กมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา อันเป็นความงอกงามอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการและศักยภาพของแต่ละบุคคล และธรรมชาติแห่งวัย สามารถดำรงตนอยู่ในวิถีสังคมและธรรมชาติได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 4-6 ปี ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

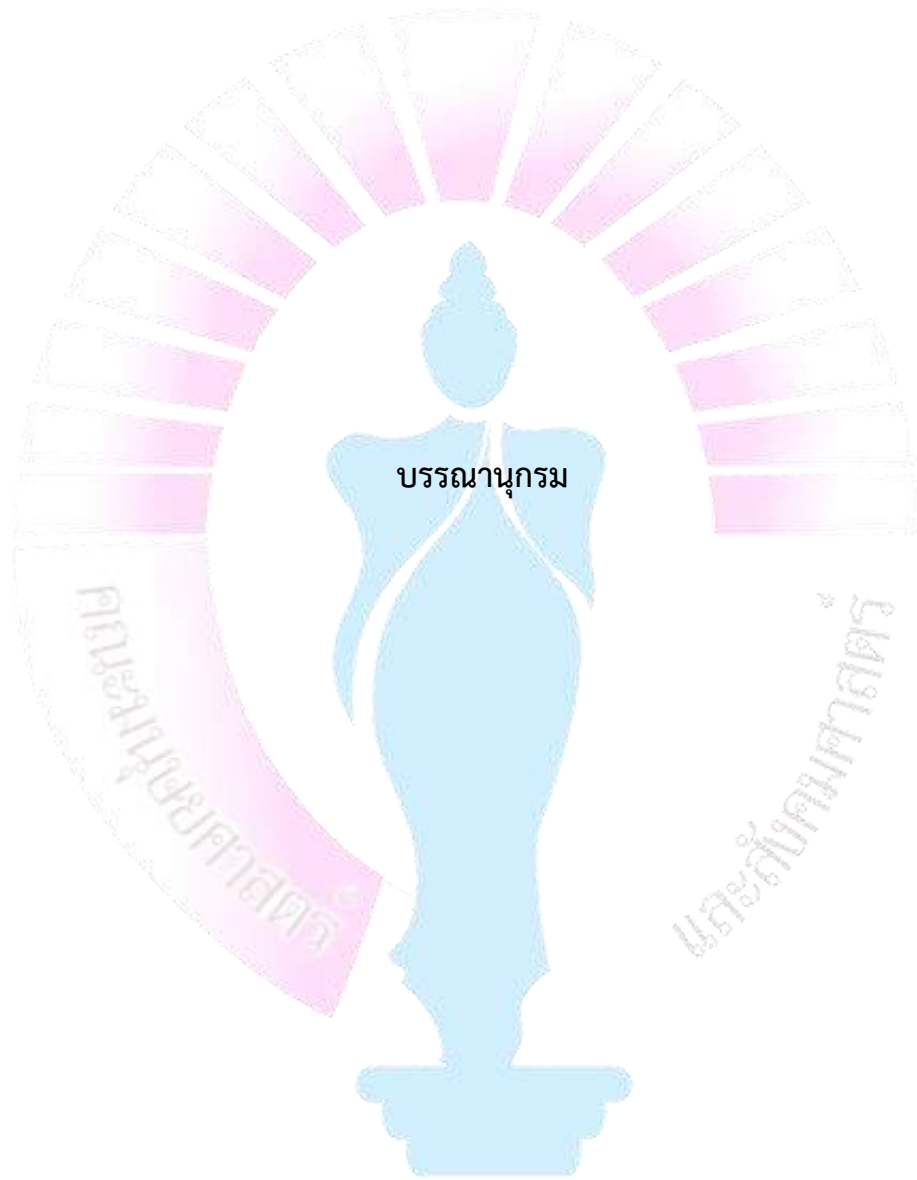
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำไปเป็นตัวอย่างในการสอนเด็กและเยาวชน ให้รู้ถึงแนวคิดต่าง ๆ ที่นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ที่ได้รับคัดเลือกในโครงการหนังสือดีติดดาว ในช่วงอายุอื่น ๆ

2. ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ระหว่างวรรณกรรมและวรรณกรรมแปล

บรรณานุกรม

- จุฑามาศ สุขขำจรรยา. (2549). *การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส.พุ่มสุวรรณ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ณัฐกมล ปุณมันคะ. (2561). *การใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org>.
- นวลจันทร์ ชาญวิวัฒนา. (2550). *การศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีในปี พ.ศ. 2547*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- นิตยา วรรณกิตร์. (2559). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. นนทบุรี : อินทนิล.
- บุษบง สุทธวงศ์. (2559). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก (Children's literature)*. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2564, จาก <https://sites.google.com>
- พรรณทิตา ปานเอี่ยม. (2554). *การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วปี พ.ศ.2552*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ภัทรขวัญ ลาสงยาง. (2561). *คิด เขียน สร้าง นิทานและหนังสือสำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งลาวัลย์ ละอ้าคา. (2557). *ทักษะของเด็กปฐมวัย: แก่นแห่งชีวิตที่เสริมสร้างได้จากครอบครัว*. (วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ลัดดา ราตรีพุกษ์. (2541). *วิเคราะห์แนวคิด กลวิธีเสนอแนวคิด และศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).
- สตาจค์ ศุภผล. (ม.ป.ป.). *แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับครอบครัวและการประเมินครอบครัว*. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2564, จาก <https://cpird.in.th>.
- อารยา ทองเพชร. (2550). *การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- เอกอนงค์ ดวงจักร์. (2561). *โครงการหนังสือติดดาว*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <http://www.snc.lib.su.ac.th/kmblog/?p=28>.
- อรชума บุญสิงห์. (2558). *สรุปบทเรียนวิชาทักษะชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://wbscport.dusit.ac.th>.
- lurban. (2551). *พิพิธภัณฑสถานของเล่น เกริก ยूनพันธ์ อยู่อยุธยา*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก <https://www.iurban.in.th>.

ประวัติย่อผู้ทำวิจัย

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประวัติย่อผู้ทำวิจัย

ชื่อ	นางสาวจินตนา หมั่นสระเกษ
วันเดือนปีเกิด	25 มิถุนายน 2542
สถานที่เกิด	อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	10 หมู่ที่ 5 ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา 30360
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
อีเมล	jintana26239@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2564	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2560	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติย่อผู้ทำวิจัย

ชื่อ	นางสาวธิติมา อุดมญาติ
วันเดือนปีเกิด	3 เมษายน 2542
สถานที่เกิด	อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	53 หมู่ที่ 4 ตำบลตะแบกบาน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา 30250
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
อีเมล	thitimamay616@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2564	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2560	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติย่อผู้ทำวิจัย

ชื่อ	นางสาวรุ่งนรี ฝาปรางค์
วันเดือนปีเกิด	13 สิงหาคม 2540
สถานที่เกิด	อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	70 หมู่ที่ 3 ตำบลอนหนองหญ้าลาด อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ 33110
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
อีเมล	nerdoverboat@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2564	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2558	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนกันทรลักษ์วิทยา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ประวัติย่อผู้ทำวิจัย

ชื่อ	นายบริบูรณ์ พนมมา
วันเดือนปีเกิด	26 กันยายน 2542
สถานที่เกิด	อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	115 หมู่ที่ 3 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 30110
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
อีเมล	tnut8962@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2564	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2560	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพิมายวิทยา อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

คณะมนุษยศาสตร์

และศึกษาศาสตร์